แผนเรียนภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์

ชั้นประถมปีที่ ๑

ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

372.89
ท๓๗๓ก
๐๗

พิมพ์จำหน่ายที่ ทวพ ไทยวัฒนาพานิช

ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์

เล่ม ๑ สำหรับชั้นประถมปีที่ ๑

นายจำลอง สง่ามั่งคั่ง ป.ม.

เรียบเรียง

หอสมุดแห่งชาติ
๑๐ ก.ย. 2547
กรมศิลปากร

พิมพ์ครั้งที่สิบสอง ๕,๐๐๐ ฉบับ

พ.ศ. ๒๕๐๐

ราคาเล่มละ ๑.๘๐ บาท

พิมพ์จำหน่ายที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

ไทยวัฒนาพานิช

(สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ)

สำนักวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์จำหน่ายที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล
ไทยวัฒนาพานิช
๕๘๘ ไมตรีจิต พระนคร โทรศัพท์ ๒๐๙๐๗
และตามร้านจำหน่ายแบบเรียนทั่วไป

คำนำ

หนังสือภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ ชั้นประถมปีที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ ชุดนี้ ได้ปรับปรุงแก้ไขจากหนังสือ "ความรู้เรื่องเมืองไทย" ชั้นประถมปีที่ ๑, ๒, ๓ และ ๔ ซึ่งครูจำลอง สง่ามั่งคั่ง เรียบเรียง และไทยวัฒนาพานิชได้พิมพ์จำหน่ายแพร่หลายมาแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๕

การที่ได้ปรับปรุงแก้ไขคราวนี้ มีข้อสำคัญที่ยึดเป็นหลัก คือ

๑. ปรับปรุงให้หัวข้อและเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตรประถมศึกษา ของ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกาศใช้ใหม่ใน พ.ศ. ๒๔๙๑

๒. จัดลำดับหัวข้อและเนื้อเรื่องแต่ละชั้นใหม่ ให้เหมาะสมกับหลักสูตรใหม่ดังกล่าวแล้ว

หวังว่าหนังสือ ชุดใหม่นี้ จะเป็นประโยชน์แก่การศึกษาตามสมควร

ไทยวัฒนาพานิช

เลขห้อง 214
เลขหมู่ 372.89
ว 372 ก

บัญชีเรื่อง

บทที่	๑	ทิศสำคัญ	หน้า	๑
บทที่	๒	แผนที่	,,	๓
บทที่	๓	การคมนาคมในท้องถิ่น	,,	๑๓
บทที่	๔	ภูมิศาสตร์ประเทศไทย	,,	๒๓
บทที่	๕	เปรียบเทียบระยะเวลา	,,	๓๖
บทที่	๖	ชื่อวัน ชื่อเดือน	,,	๔๕
บทที่	๗	สิ่งต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา	,,	๕๑
บทที่	๘	หัวหน้า	,,	๕๔

บทที่ ๑ ทิศสำคัญ

ดวงอาทิตย์

เวลาเช้า เมื่อนักเรียน มองดูขอบฟ้าทางตะวันออก นักเรียนจะเห็นลูกไฟดวงใหญ่ ลูกไฟดวงใหญ่นี้ คือดวงอาทิตย์ หรือตะวัน ดวงอาทิตย์ขึ้นจากขอบฟ้าทางตะวันออก ในเวลาเช้า

ดวงอาทิตย์ขึ้น

นักเรียนเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นในเวลาเช้า ดวงอาทิตย์ขึ้นจากขอบฟ้า วันรุ่งขึ้นนักเรียนดูดวงอาทิตย์อีก ดวงอาทิตย์ขึ้นจากขอบฟ้าทางเดิม นักเรียนดูดวงอาทิตย์ในวันต่อไปอีก ดวงอาทิตย์ก็ขึ้นทางเดิมทุกวัน

ดวงอาทิตย์ตก

เวลากลางวัน ดวงอาทิตย์อยู่เหนือศีรษะของเรา เวลาเย็นดวงอาทิตย์เลยไปอีกทางหนึ่ง เวลาเย็นดวงอาทิตย์อยู่ทางตรงข้ามกับเวลาเช้า เช่นถ้าเวลาเช้าดวงอาทิตย์อยู่ทางหน้าบ้าน เวลาเย็นดวงอาทิตย์ก็อยู่ทางหลังบ้าน เมื่อดวงอาทิตย์ตกนั้นเป็นเวลาค่ำ

ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก

ทางที่ดวงอาทิตย์ขึ้นเรียกว่าทิศตะวันออก ทิศแปลว่า ...? และตะวันกับดวงอาทิตย์เป็นคำเดียวกัน ทางที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจึงเรียกว่าทิศตะวันออก ถ้าเรายืนหันหน้าไปทางที่ดวงอาทิตย์ขึ้นเรียกว่าหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกทุกเวลาเช้า

ดวงอาทิตย์ตกทางทิศตะวันตก

เวลาเช้าดวงอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออก เวลากลางวันดวงอาทิตย์อยู่สูงเหนือศีรษะของเรา เวลาเย็นดวงอาทิตย์อยู่ทางตรงข้ามกับเวลาเช้า ดวงอาทิตย์ตกเวลาจวนค่ำ เมื่อดวงอาทิตย์ตกแล้วจึงเป็นเวลาค่ำ ทางที่ดวงอาทิตย์ตก เรียกว่าทิศตะวันตก ดวงอาทิตย์ตกทางตรงกันข้ามกับดวงอาทิตย์ขึ้น ทิศตะวันตกอยู่ตรงกันข้ามกับทิศตะวันออก

ทิศตะวันออกอยู่ตรงข้ามกับทิศตะวันตก

ในเวลากลางวัน ถ้านักเรียนอยากจะรู้ว่า ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกอยู่ทางไหน นักเรียนก็หันหน้าไปทางดวงอาทิตย์ขึ้นในเวลาเช้า ทิศข้างหน้าเป็นทิศตะวันออก ข้างหลังของนักเรียนเป็นทิศตะวันตก ...เวลาบ่ายหรือเวลาเย็นดวงอาทิตย์อยู่

ทางทิศตะวันตก ถ้านักเรียนหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ข้างหลัง
ของนักเรียนจะเป็นทิศตะวันออก

ทิศเหนือและทิศใต้

ถ้านักเรียนยืนตรง กางแขนออกทั้งสองข้าง ให้แขน
ขวาชี้ไปทางทิศตะวันออก แขนซ้ายชี้ไปทางทิศตะวันตกข้างหน้า
ของนักเรียนจะเป็นทิศอีกทิศหนึ่ง เรียกว่าทิศเหนือ และข้างหลัง
ของนักเรียนจะเป็นทิศอีกทิศหนึ่ง เรียกว่าทิศใต้

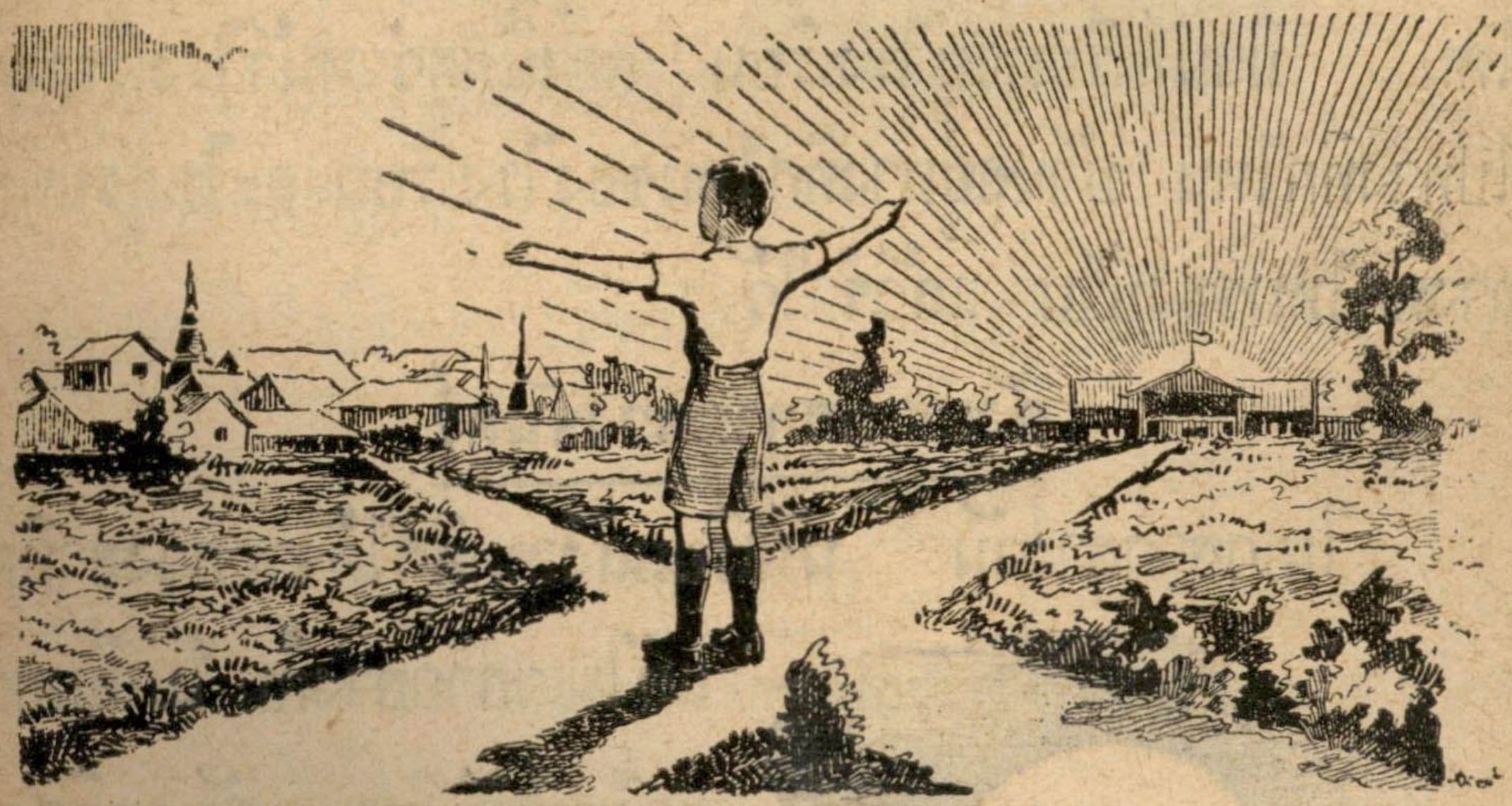

ข้างขวาคือทิศตะวันออก ข้างหน้าคือทิศเหนือ

ทิศสำคัญ ๔ ทิศ

ทิศเหนืออยู่ตรงข้ามกับทิศใต้ ทิศตะวันออกอยู่ตรงข้าม
กับทิศตะวันตก ถ้าจะเรียกชื่อให้เรียงกันให้เรียกว่า ทิศเหนือ
ทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตก

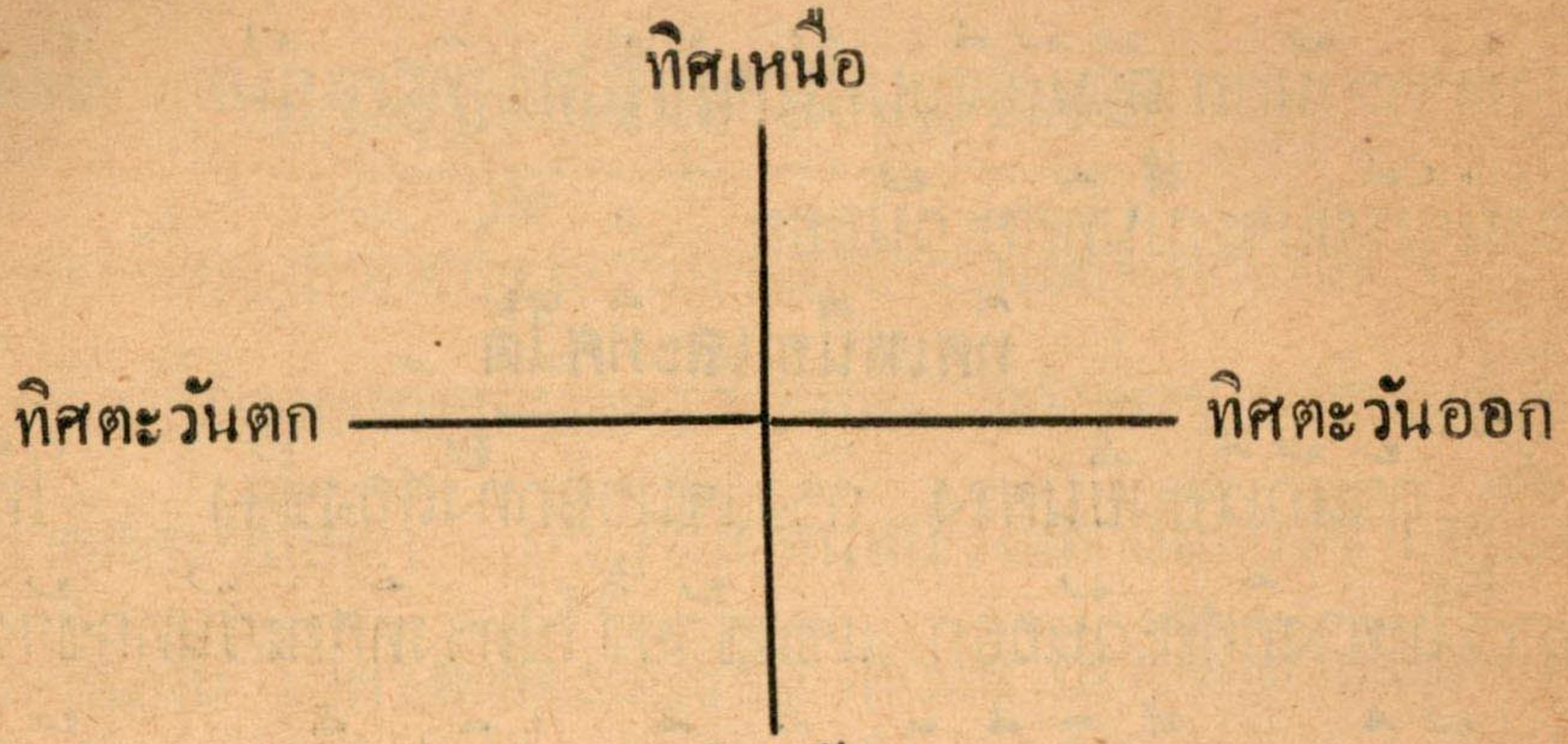

เมื่อนักเรียนอยู่บ้าน ลองนึกดูว่าหน้าบ้านหันไปทางทิศไหน เมื่อนักเรียนอยู่โรงเรียน ลองนึกดูว่าหน้าโรงเรียนหันไปทางทิศไหน บ้านอยู่ทางทิศไหนของโรงเรียนและโรงเรียนอยู่ทางทิศไหนของบ้าน แล้วจำไว้

สังเกตทิศจากดวงจันทร์

ในเวลากลางวัน นักเรียนสังเกตทิศได้จากดวงอาทิตย์ แต่ในเวลากลางคืน ไม่เห็นดวงอาทิตย์นักเรียนจะสังเกตทิศจากดวงอาทิตย์ไม่ได้ นักเรียนก็ใช้วิธีสังเกตทิศจากดวงจันทร์

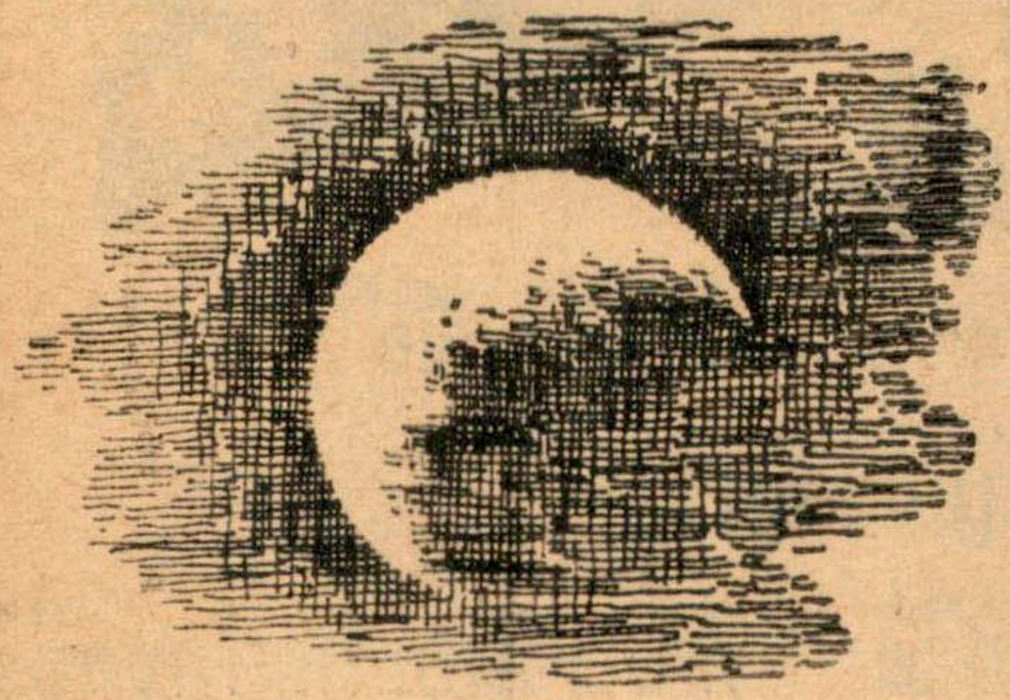

ดวงจันทร์ข้างขึ้น

เมื่อเริ่มเป็นข้างขึ้นใหม่ ๆ พอค่ำลงเราก็จะเห็นดวงจันทร์ทางทิศตะวันตก วันแรก ๆ ก็อยู่ต่ำ พอวันต่อไปจะสูงขึ้นทุกที จน

ราวขึ้น ๙ ค่ำ อยู่ประมาณ (กลางฟ้า) ตรงศีรษะเรา วันต่อไป พอค่ำลง เราจะเห็นดวงจันทร์เยื้องไปทางตะวันออกทุกที จน ขึ้น ๑๕ ค่ำ จะเห็นโผล่จากขอบฟ้าทางทิศตะวันออก พอถึงข้างแรมดวงจันทร์จะขึ้นทางตะวันออกทุกวัน แต่ช้ากว่าวันก่อนๆ คือในคืนที่เป็นวันข้างขึ้น นักเรียนจะเห็นดวงจันทร์ในท้องฟ้าข้างที่แหว่งเว้าเป็นทางทิศตะวันออก ส่วนในคืนที่เป็นวันข้างแรม ข้างที่ดวงจันทร์แหว่งเว้า เป็นทิศตะวันตก

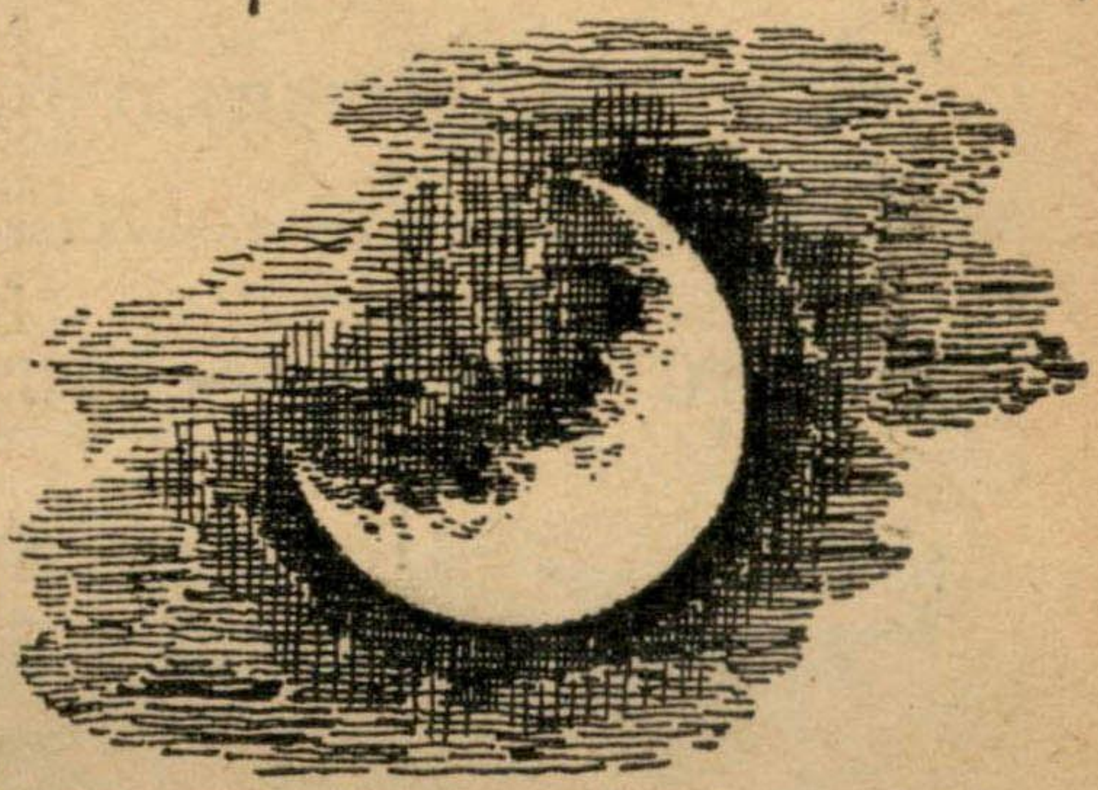

ดวงจันทร์ข้างแรม

ประโยชน์ของการรู้จักทิศ

การรู้จักทิศมีประโยชน์ให้เรารู้ว่า สถานที่ต่างๆ หรือสิ่งของ ตั้งอยู่ทางไหน ที่ใด

ข้อควรจำ

๑. ทางที่ดวงอาทิตย์ขึ้น เรียกว่า ทิศตะวันออก ทางที่ดวงอาทิตย์ตก เรียกว่า ทิศตะวันตก

๒. ทิศสำคัญ ๔ ทิศ คือ ทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตก

๓. ทิศตะวันออกอยู่ตรงข้ามกับทิศตะวันตก ทิศเหนืออยู่ตรงข้ามกับทิศใต้

๔. ข้างขึ้นดวงจันทร์แหว่งเว้าทางทิศตะวันออก ข้างแรมดวงจันทร์แหว่งเว้าทางทิศตะวันตก

แบบผึกหัด

๑. ในเวลากลางวัน เราหาทิศตะวันออกได้อย่างไร ?

๒. ในเวลากลางคืน เราหาทิศตะวันออกได้อย่างไร ?

๓. เมื่อเรารู้ทิศตะวันออกแล้ว เราหาทิศตะวันตกได้อย่างไร ?

๔. เขียนรูป 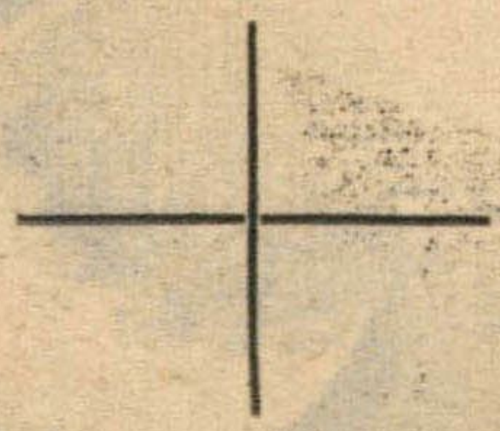 แล้วเขียนให้ถูกว่าทิศต่อไปนี้อยู่ตรงไหน ?

ทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศใต้ ทิศตะวันตก

๕. ถ้าเรารู้ทิศเหนือแล้ว เราจะหาทิศตะวันออกได้อย่างไร ?

บทที่ ๒ แผนที่

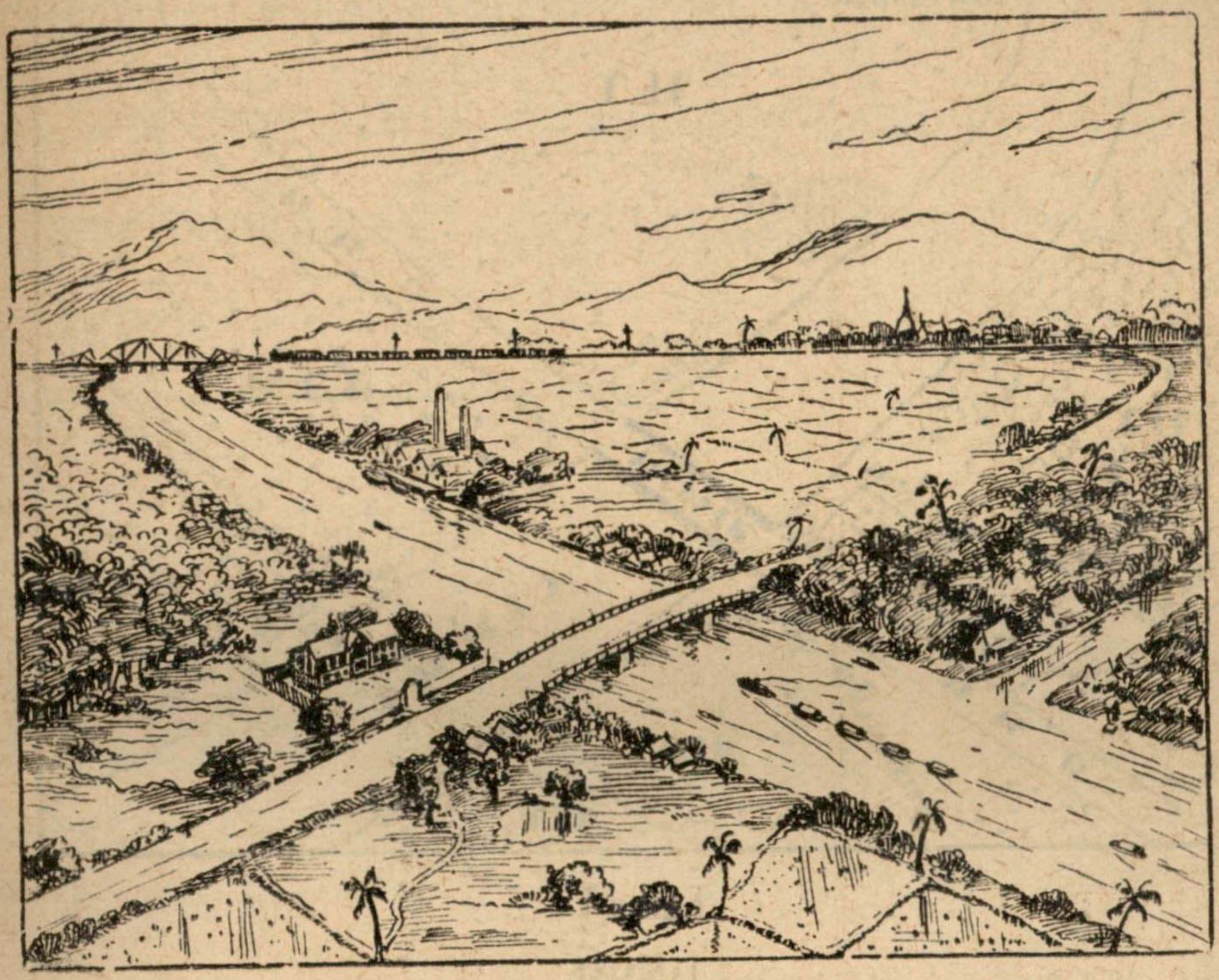

[รูป ก]

รูป

นักเรียนดูรูป ก จะเห็นเป็นรูปถนน แม่น้ำ โรงเรียน รถไฟ บ้าน และอื่น ๆ อีก รูป ก นี้เป็นเหมือนกับที่เรามองเห็นสิ่งของจริง ๆ ทีนี้นักเรียนดูรูป ข บ้าง จะเห็นเป็นเครื่องหมายบอกแทนถนน แทนแม่น้ำ แทนโรงเรียน รถไฟ บ้าน และอื่น ๆ ในรูป ก เขียนเป็นรูป แต่ในรูป ข เขียนเป็นเครื่องหมาย รูป ก จึงต่างกับรูป ข

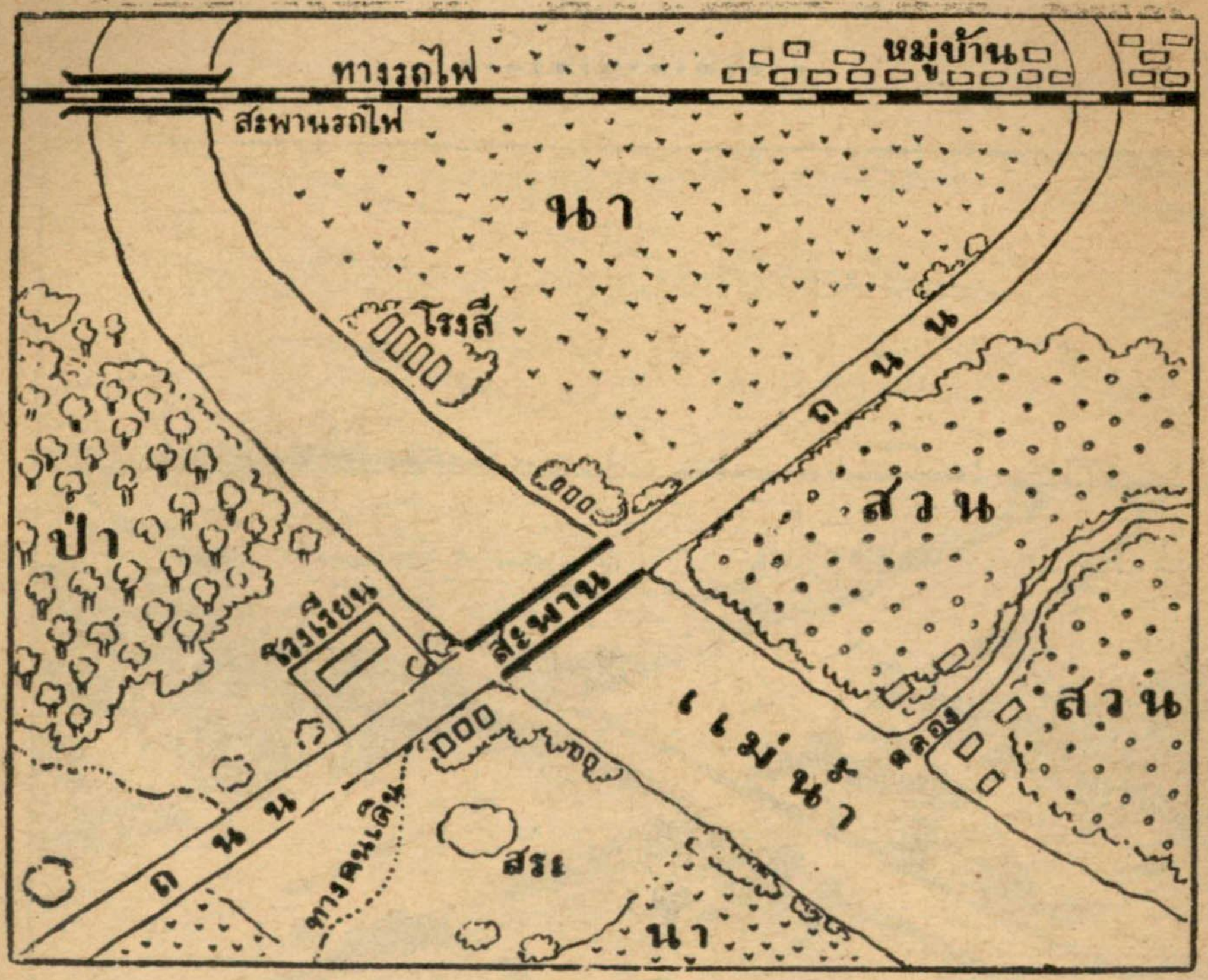

[รูป ข]

แผนที่

เมื่อนักเรียนเห็นของจริง อยากจะบอกให้คนอื่นรู้ ถ้าจะเขียนเป็นรูปให้ดูอย่างรูป ก คงเขียนได้ยาก แต่ถ้าจะเขียนเป็นเครื่องหมายอย่างในรูป ข คงเขียนได้ง่าย เครื่องหมายที่เขียนนี้จะบอกให้รู้ว่า ของจริงเป็นอะไร อยู่ตรงไหน ทิศไหน ใกล้หรือไกลกับอะไร รูปที่มีเครื่องหมายต่าง ๆ เช่นนี้เรียกว่าแผนที่ รูป ข เป็นแผนที่ของที่แห่งหนึ่ง นักเรียนจะเห็นเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เขียนไว้ เป็นเครื่องหมายแทนของจริง จะเห็นเครื่องหมายแทนหมู่บ้าน แม่น้ำ ถนน ทางรถไฟ สะพาน

สระน้ำ ทุ่งนา และบ่า เมื่อเห็นเครื่องหมายกรูว่าที่ตรงนั้นมีสิ่ง
นั้นตั้งอยู่ เช่นเห็นเครื่องหมายหมู่บ้าน กรูว่ามีหมู่บ้าน และ
หมู่บ้านนี้อยู่ใกล้ทางรถไฟ เห็นเครื่องหมายถนนกรูว่ามีถนน
ถนนนี้สะพานข้ามแม่น้ำ และถนนนี้ตัดกับทางรถไฟไปเข้าหมู่
บ้าน เป็นต้น

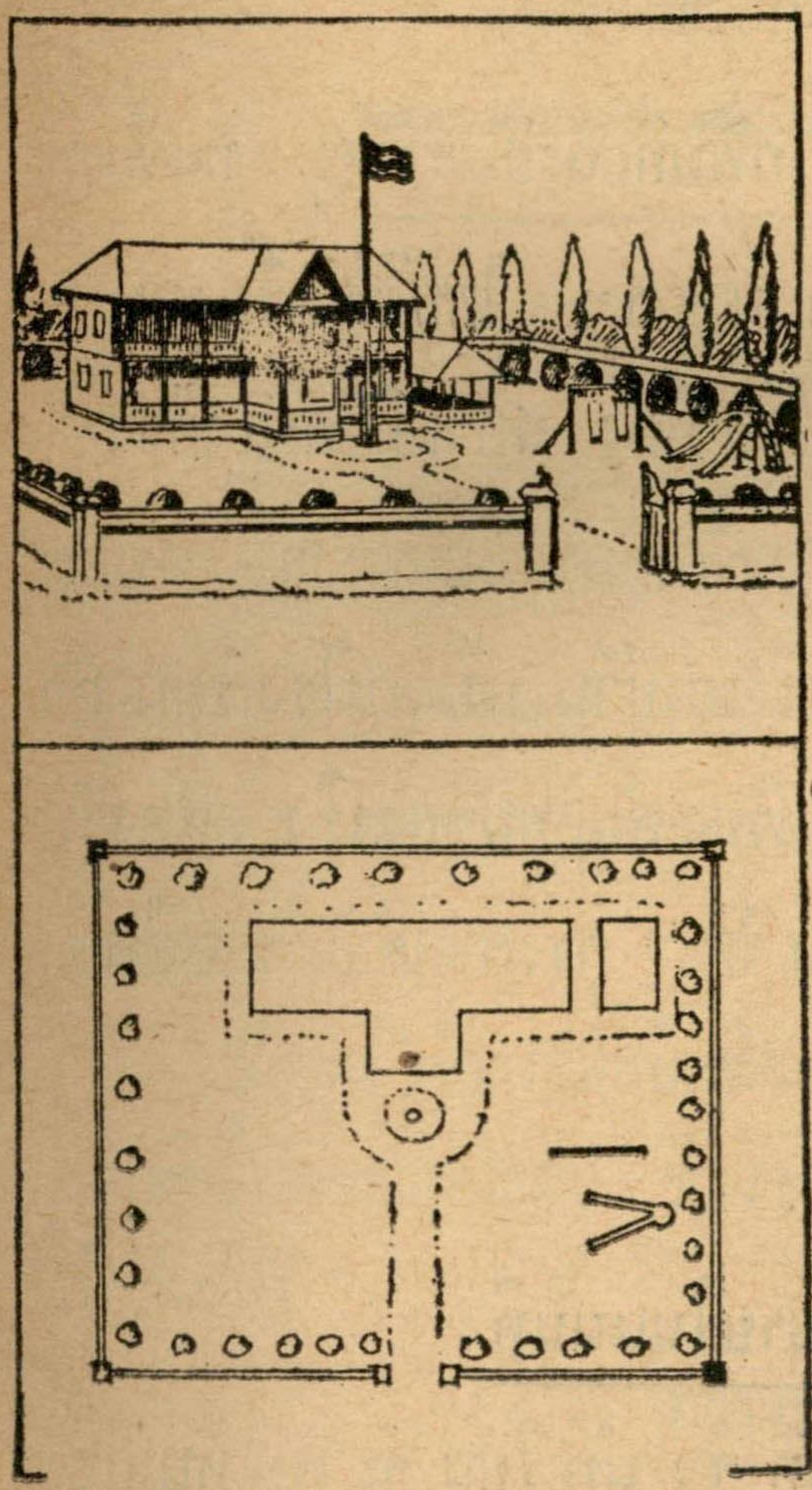

(รูป ค)

แผนผัง

แผนผัง

รูป ค เป็นรูปโรงเรียน และสิ่งที่อยู่รอบ ๆ เช่น เสาธงชาติ โรงอาหาร ชิงช้า ต้นไม้ที่ปลูกรอบโรงเรียนกำแพงรอบโรงเรียนและประตูกำแพง เป็นต้น สิ่งต่างๆ ที่ได้เขียนเป็นรูปเล็ก ๆ ไว้ข้างล่าง ใช้เส้นแสดงรูป ซึ่งสมมุติว่ามองจากเบื้องบนตรงลงมา รูปแสดงเช่นนี้ เรียกว่าแผนผัง

นักเรียนอ่านแผนผังของโรงเรียนของเราได้หรือไม่ ?
ช่วยกันทำแผนผังของโรงเรียนของเราได้หรือไม่ ?

แผนที่และแผนผังต่างกัน

ภาพ คือรูปที่เขียนให้เหมือนของจริง

แผนที่ คือรูปที่เขียนย่อจากพื้นที่และสิ่งต่างๆ บนพื้นที่ เช่น พื้นดิน พื้นน้ำ บ้านเมือง ถนนฯลฯ โดยใช้เครื่องหมายแทน บอกที่ตั้งของแม่น้ำ ทะเล บ้านเมือง สถานที่และสิ่งต่างๆ ว่าตั้งอยู่ที่ไหน แผนผังคือรูปแสดงพื้นที่บริเวณเล็กๆ สมมุติมองลงมาจากเบื้องบน เช่น บริเวณบ้าน บริเวณโรงเรียน ถ้าเราเขียนภาพห้องเรียนโดยใช้แต่เพียงเส้นแทนของจริง แสดงรูปกว้างยาวที่ตั้งของประตู หน้าต่าง โต๊ะ กระดานดำ และอื่นๆ ก็เรียกว่าแผนผังของห้องเรียน

เครื่องหมายในแผนที่

เครื่องหมายที่ใช้ในแผนที่ ซึ่งนักเรียนจะพบเห็นบ่อย เครื่องหมายทรูจกันทั่วไปนั้น เช่น :-

๑. ๑. แม่น้ำ

๒. ๒. ภูเขา

๓. ○ , ◎ , □ ๓. เมือง

๔. ๔. เส้นกั้นเขตจังหวัด หรือประเทศ

๕. ๕. ทางรถไฟ

๖. ๖. ถนน

ทิศในแผนที่

นักเรียนรู้แล้วว่า ทิศบอกให้รู้ว่าที่ตั้งของสิ่งนั้นอยู่ที่ไหน ที่แห่งหนึ่งตั้งอยู่ทางไหน ของที่แห่งหนึ่งในแผนที่เขาจึงบอกทิศไว้ด้วย โดยมากบอกทิศเหนือไว้ และเขียนเครื่องหมายทิศไว้เป็นลูกศร ทิศเหนืออยู่ทางหัวลูกศร และโดยมากเอาหัวแผนที่เป็นทิศเหนือ

เมื่อรู้ว่าหัวแผนที่เป็นทิศเหนือ ก็รู้ต่อไปว่า ข้างขวาของแผนที่เป็นทิศตะวันออก ข้างซ้ายเป็นทิศตะวันตก และข้างล่างเป็นทิศใต้

การดูแผนที่

เมื่อนักเรียนจะดูแผนที่ ต้องวางแผนที่กับพื้น อย่าตั้งแผนที่และถ้าวางแผนที่ให้ทิศในแผนที่ตรงกับทิศจริงก็ยิ่งดี

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อนักเรียนดูแผนที่ ต้องนึกไว้เสมอว่า แผนที่นั้นเขาเขียนย่อจากของจริง ของจริงใหญ่โตกว่ากระดาษมาก และเขียนแผนที่โดยใช้เครื่องหมายแทน ที่สูง ที่ต่ำ เห็นเป็นเส้นราบ ๆ ไปหมด

ข้อควรจำ

๑. แผนที่คือรูปที่เขียนย่อจากพื้นที่และสิ่งต่าง ๆ บนพื้นที่ โดยใช้เครื่องหมายแทน (เช่น พื้นดิน แม่น้ำ ทะเล และบ้านเมือง

๒. แผนผังคือแผนที่บริเวณเล็ก ๆ หรือแผนที่ของท้องสนาม ฯ ล ฯ เพื่อให้รู้ส่วนต่าง ๆ และสิ่งที่ตั้งอยู่ในนั้น

๓. แผนที่ต่างกับรูปภาพ เพราะแผนที่เขาใช้เครื่องหมายแทนรูปจริง

๔. ในการเขียนแผนที่ ต้องเขียนย่อส่วนให้เล็กลงกว่าของจริง

๕. ในแผนที่เขาบอกทิศไว้ ถ้าไม่มีบอก ต้องถือว่าทางหัวแผนที่เป็นทิศเหนือเสมอ

แบบฝึกหัด

๑. แผนที่ต่างกับรูปภาพอย่างไร ?

๒. แผนผังคืออะไร ?

๓. เรารู้ทิศบนแผนที่ได้อย่างไร ?

๔. เวลาดูแผนที่ควรวางแผนที่อย่างไร ?

๕. จงเขียนรูปเครื่องหมาย แม่น้ำ และภูเขาในแผนที่มาให้ดู

บทที่ ๓ การคมนาคมในท้องถิ่น

การคมนาคม

การคมนาคม คือการไปมาติดต่อกัน รวมทั้งการขนส่งสินค้า และการส่งข่าวคราวทางจดหมาย การไปรษณีย์ การโทรศัพท์ และการโทรเลขด้วย

ในท้องถิ่นที่นักเรียนอยู่ ย่อมมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูง คนรู้จักอยู่รวมกัน การอยู่รวมกัน เราย่อมไปมาพบปะ หรือติดต่อกัน บางทีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงคนรู้จักอยู่ห่างไกลกันออกไป เราต้องเดินทางไปมาหาสู่กัน นอกจากการพบปะระหว่างญาติพี่น้องและคนรู้จักกันแล้ว การซื้อขายหรือการงานอื่น ๆ ก็ทำให้คนเราต้องไปมาติดต่อกัน ถ้าการคมนาคมสะดวก เราก็ไปมาติดต่อกันสะดวก

ทางคนเดิน

การไปมาหาสู่กันนี้ ถ้าใช้ทางเดินจากบ้านหนึ่ง ไปอีกบ้านหนึ่ง ก็เรียกว่าทางเดินในหมู่บ้าน แต่บางทีเราต้องเดินทางจากหมู่บ้านหนึ่งไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง เรียกว่า ทางเดินระหว่างหมู่บ้าน ทางเดินนี้บางทีผ่านวัด ผ่านตลาด หรือไปถึงอำเภอ ไปถึงเมือง ทางที่เราใช้เดินนี้ เรียกว่า ทางคนเดิน

ทางเกวียน

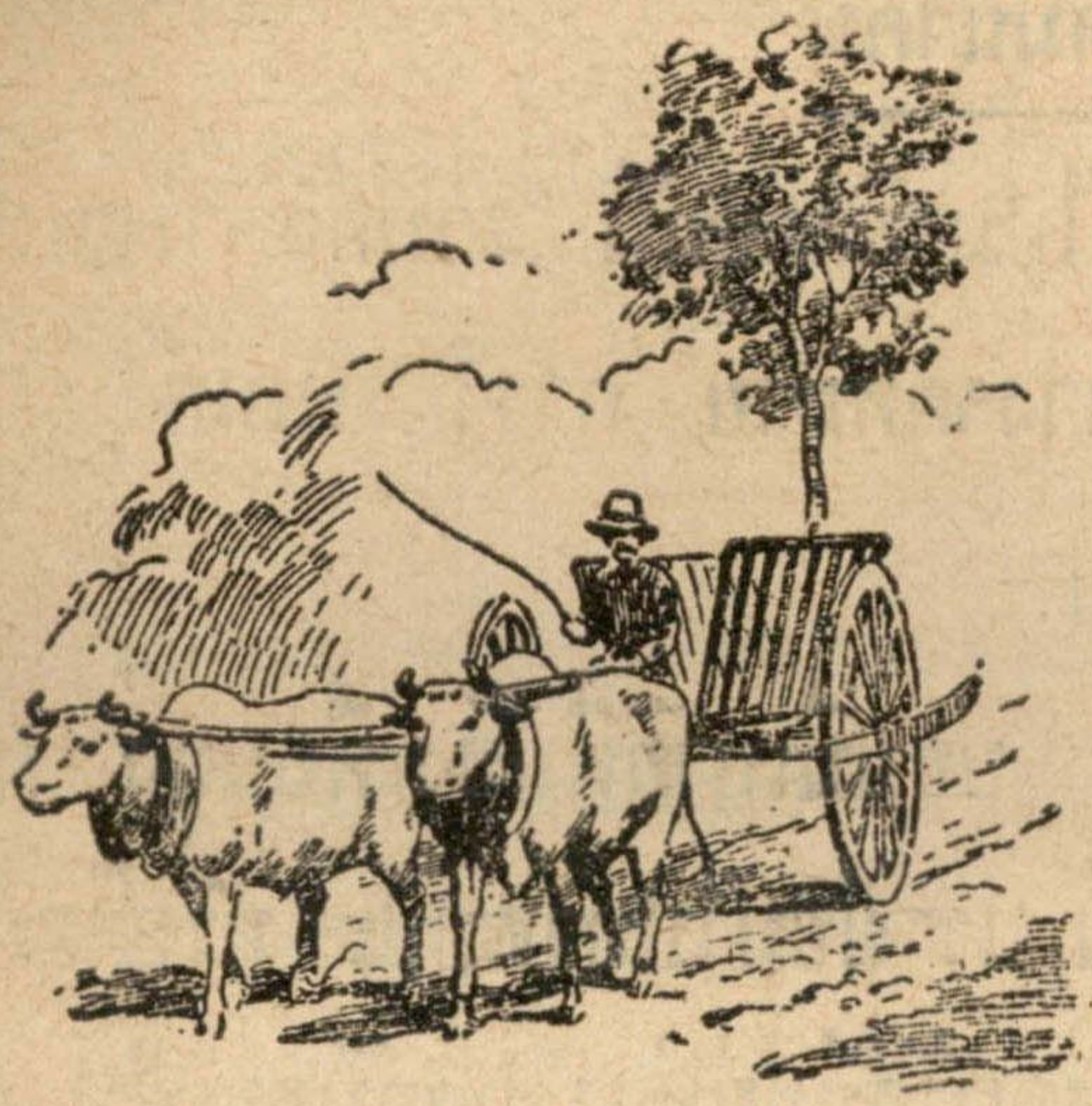

เกวียน

การติดต่อกันนั้น บางที
ต้องนำ ข้าวของไปมาเพื่อซื้อ
ขายกัน ของเล็กน้อยก็ใช้
แบกหรือหาบไป แต่ถ้าเป็น
ของมากหรือหนัก ต้องนำไป
โดยวิธีอื่น คือขนไป เราคิด
ทำ ระแทะ หรือเกวียนมีวัว
หรือควายลากไป ระแทะหรือเกวียนขนของได้มาก และคนขนไม่
ต้องเหนื่อย การใช้ระแทะหรือเกวียนนำให้เกิดทางเกวียนขึ้น
คือคนขับระแทะหรือเกวียนไปตาม ทางเกวียน

ทางเกวียนมักเป็นทางไปมาได้ไกลๆ เป็นทางจากหมู่
บ้านนี้ไปหมู่บ้านโน้น จากอำเภอนี้ ไปอำเภอโน้น จากจังหวัด
หนึ่ง ไปอีกจังหวัดหนึ่ง ในหน้าแล้ง ชาวนาใช้เกวียนขนข้าว
ไปขายที่ตลาด หรือขนสินค้าไปขายต่างจังหวัด พ่อค้าขนของ
ไปขายตามที่ต่างๆ

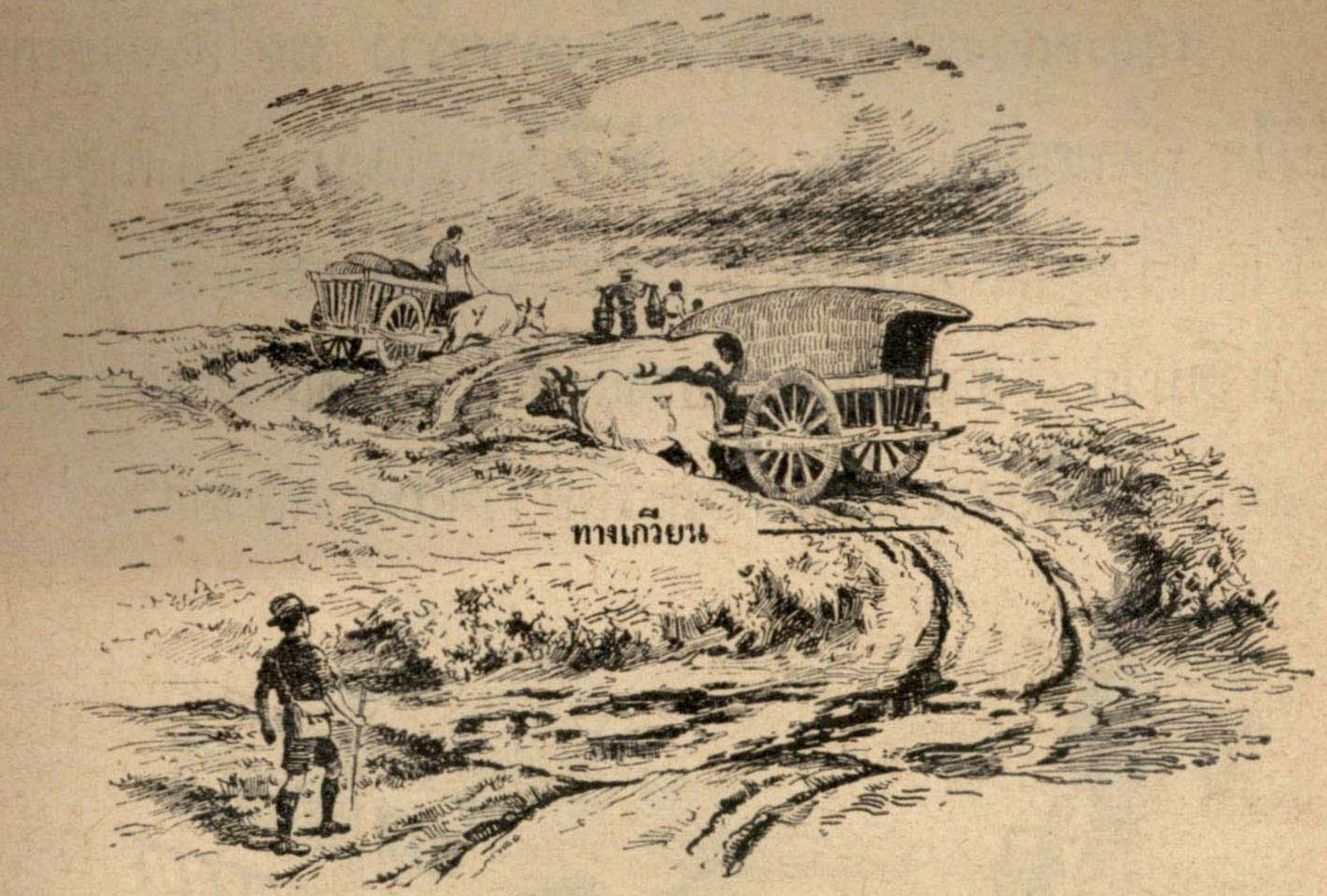

ทางเกวียน

ถนน

แต่การใช้ระแทะหรือเกวียนไม่สะดวก เพราะช้า และยังขนของได้น้อย จึงมีคนคิดทำรถให้ใหญ่กว่าเกวียน และมีเครื่องช่วยให้รถแล่นได้ โดยไม่ต้องใช้วัวหรือควายลาก รถนี้แล่นได้เร็วมาก เราเรียกว่ารถยนต์

เมื่อรถยนต์ต้องแล่นไปบนทาง อย่างเดียวกับระแทะหรือเกวียน แต่ทางที่รถยนต์แล่นต้องเรียบและแข็งแรง เพราะรถยนต์หนักและแล่นเร็ว เขาต้องทำทางให้รถยนต์แล่น ทางนี้รัฐบาลจัดทำเรียกว่า ทางหลวงหรือถนนหลวง

ถนนหลวงหรือทางหลวงต้องทำกว้าง พอให้รถแล่นหลีกกันได้ ปูผิวถนนด้วยหิน บดให้เรียบและแน่น ถนนที่ปูด้วยหินใช้ได้ทั้งหน้าแล้งและหน้าฝน เพราะถนนไม่เฉอะแฉะ บางถนนเขาทำดีมาก ลาดถนนด้วยยางแข็ง หรือหล่อด้วยปูนซีเมนต์ ถนนภายในเมืองเขามักทำดีและรักษาให้สะอาดสวยงาม

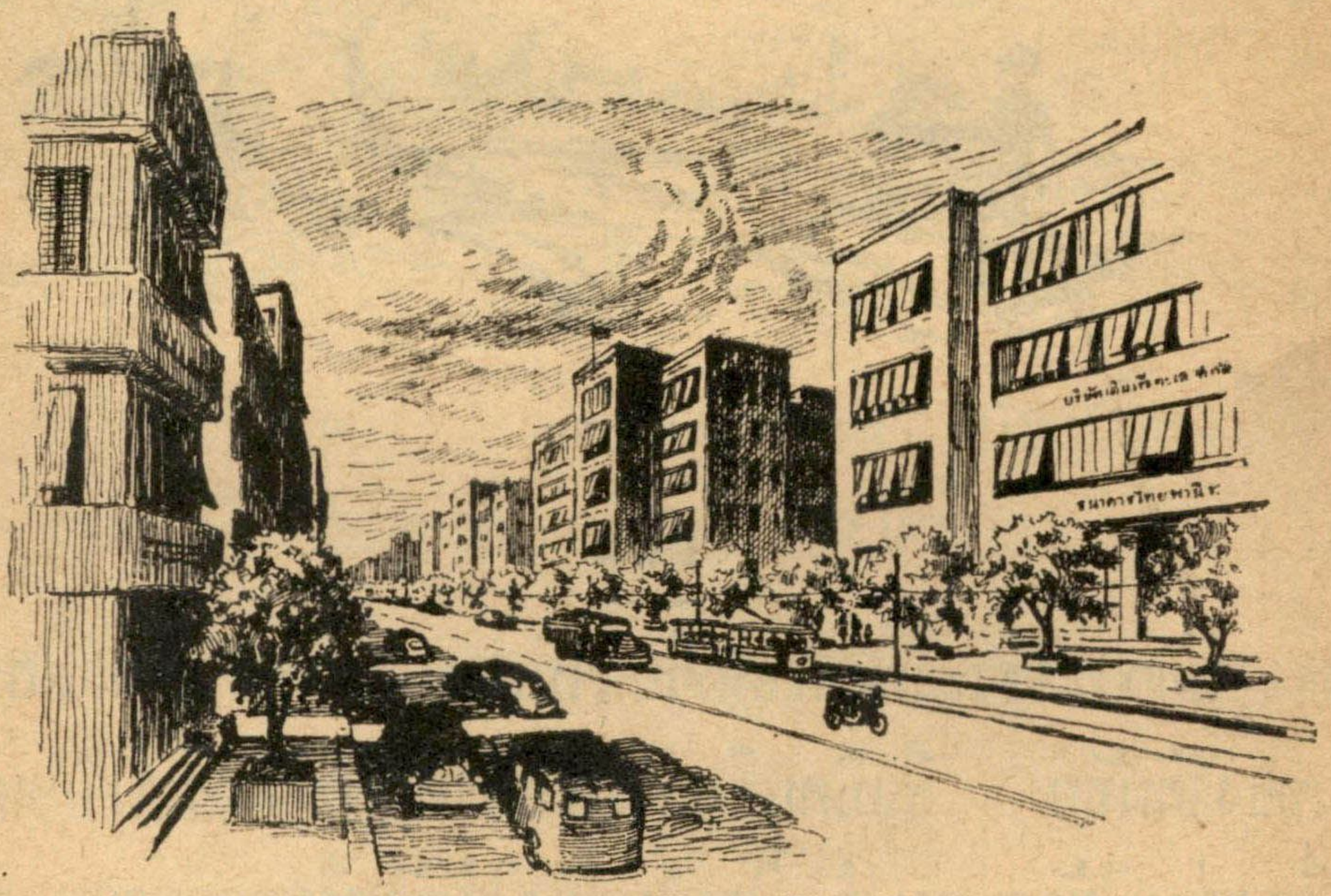

ถนนภายในเมือง

ถนนนอกจากจะเป็นทางติดต่อในจังหวัดเดียวกันแล้ว ยังมีบางสายติดต่อไปถึงจังหวัดอื่น ๆ อีกด้วย บางสายติดต่อกันได้ไกลมากผ่านจังหวัดต่าง ๆ หลายจังหวัด ถ้ามีถนนชนิดนี้มาก ๆ จะทำให้คนไปมาหาสู่ ติดต่อซื้อขาย หรือติดต่อการงานอื่น ๆ กันได้สะดวก คนเราก็ทำมาหากินได้ดี

ทางรถไฟ

ทางคมนาคมทางบกนั้น ทางที่สำคัญที่สุด คือ ทางรถไฟ รถไฟขบวนหนึ่ง ๆ มีรถหลายคันพ่วงกัน รถที่มีกำลังแล่นฉุดลากได้เรียกว่ารถจักร รถจักรลากรถคันอื่น ๆ ให้แล่นตามไปด้วย รถพ่วงเป็นรถคนโดยสารนั่ง หรือรถบรรทุกของหรือสินค้า

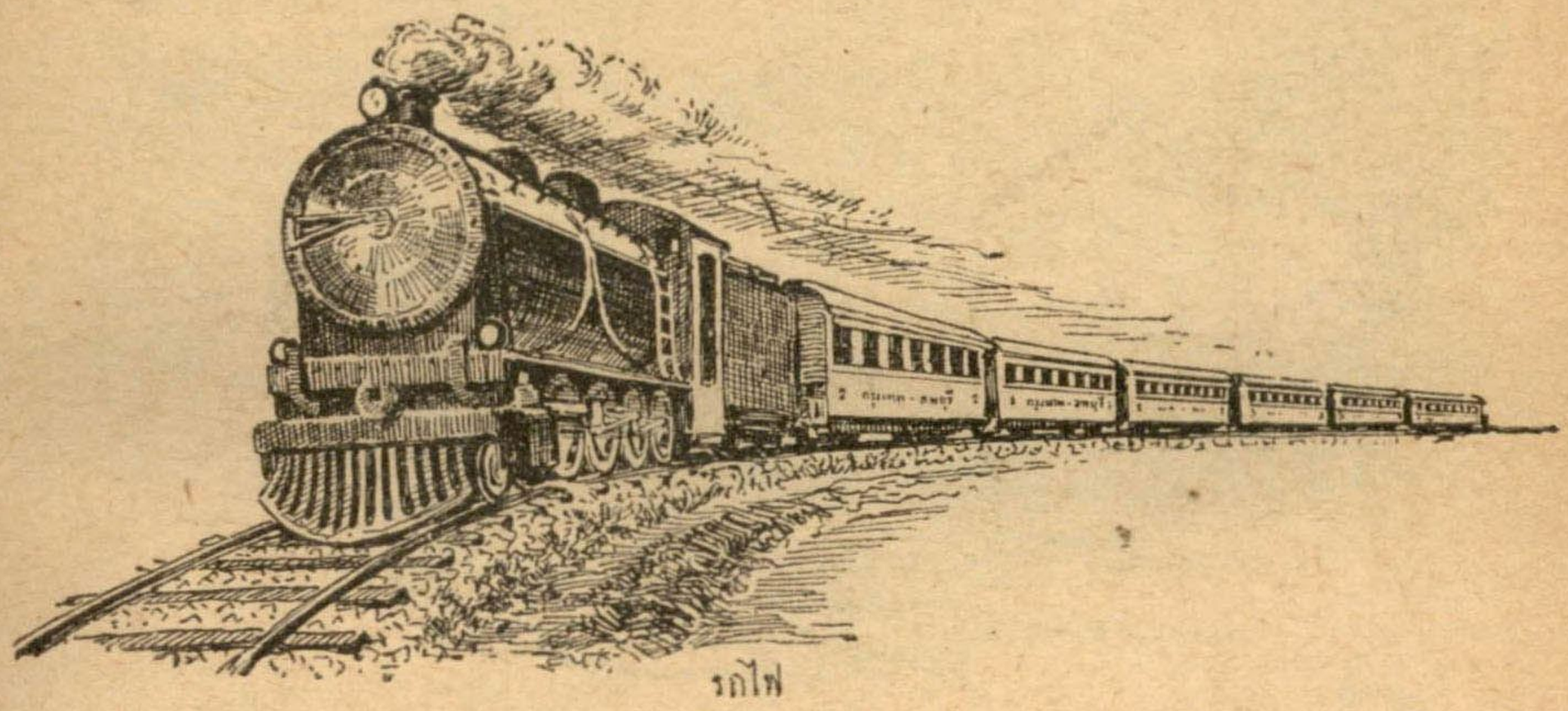

รถไฟ

รถไฟเป็นรถใหญ่หนักและแล่นเร็ว ต้องทำรางให้รถแล่นไป รางรถไฟเป็นรางเหล็กคู่กัน มีไม้รองรางเรียกว่าหมอน และมีหินก้อนเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง รองใต้ไม้เพื่อให้แข็งแรง

เวลานี้มีรถไฟไปมาติดต่อถึงกันได้หลายจังหวัด จังหวัดที่มีรถไฟติดต่อถึงกัน มักจะเจริญกว่าจังหวัดที่ไม่มีรถไฟติดต่อ เพราะมีคนและสินค้าไปมาอยู่เสมอ รถไฟที่มีอยู่ในประเทศไทย

ตั้งต้นจากกรุงเทพ ฯ แล้วไปยังจังหวัดต่าง ๆ เราจะไปถึงจังหวัดไกล ๆ ได้สะดวก โดยทางรถไฟ

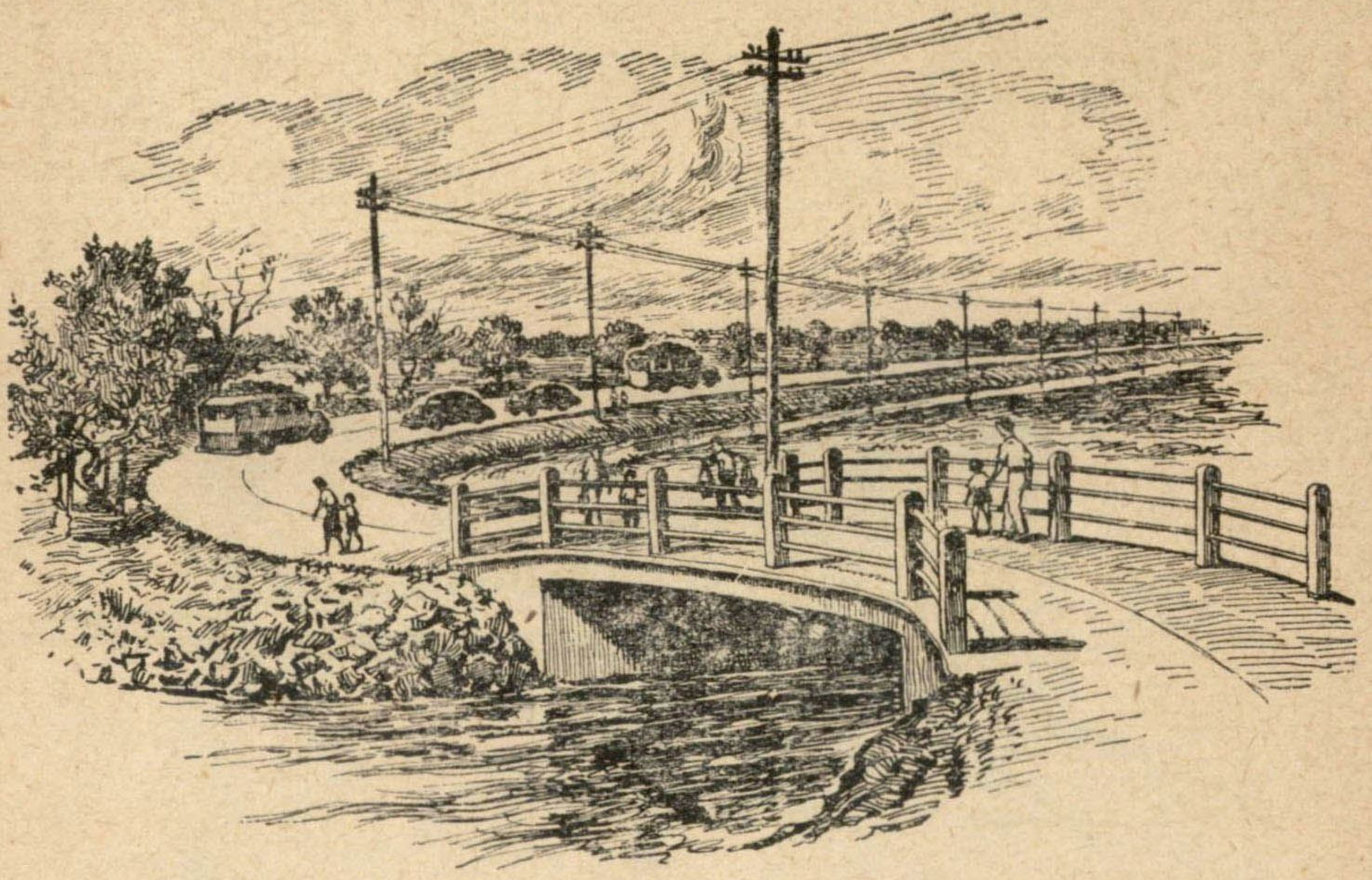

ถนนใหญ่ระหว่างจังหวัด

ลำคลอง

ทางคมนาคมทางน้ำ เฉพาะในท้องถิ่นที่มีทางแม่น้ำและลำคลอง แม่น้ำลำคลองเป็นทางคมนาคมที่มีประโยชน์มาก เราใช้คลองเป็นทางไปมาทางน้ำ ตามคลองจะเห็นมีเรือเล็กเรือใหญ่ไปมา ในคลองใหญ่บางทีก็มีเรือยนต์แล่นไปมาด้วย เรือที่แล่นไปมารับส่งคนโดยสาร หรือขนข้าวของต่าง ๆ ไปมาซื้อขายกัน ในบางท้องถิ่นคลองมาก เขาใช้คลองในการไปมาคล้ายกับถนน

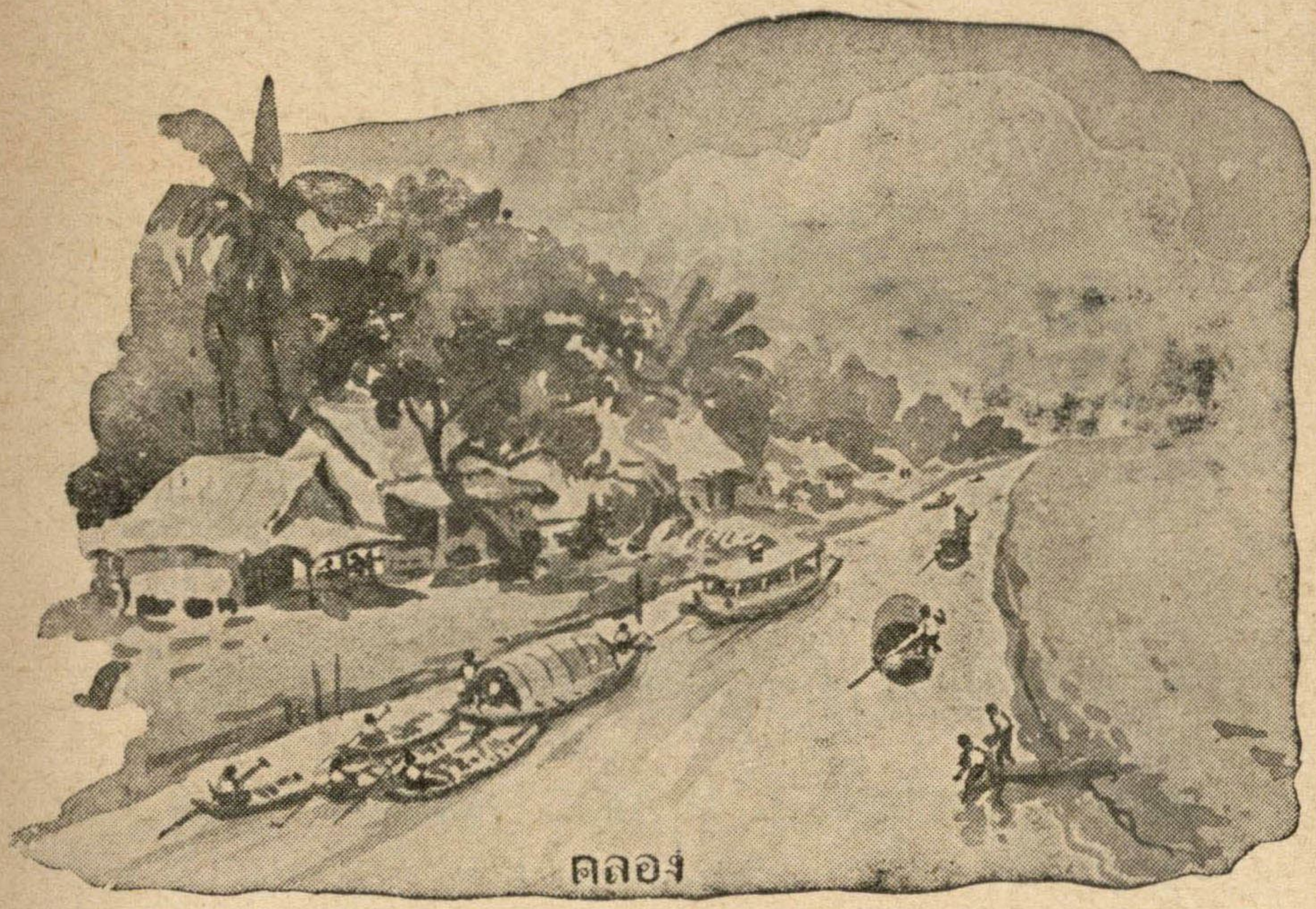

คลอง

แม่น้ำ

ทางแม่น้ำ แม่น้ำเป็นทางน้ำที่ใหญ่กว่าคลอง น้ำในแม่น้ำลึกกว่าน้ำในคลอง แม่น้ำใหญ่มีน้ำตลอดปี น้ำไม่แห้ง แม่น้ำจึงเป็นทางไปมาดีกว่าคลอง แม่น้ำโดยมากยาว ไหลผ่านจังหวัดหลายจังหวัด การไปมาทางแม่น้ำจึงไปได้ไกล ๆ ไปถึงจังหวัดต่าง ๆ ได้หลายจังหวัด

ในแม่น้ำ จะมีเรือเล็กเรือใหญ่ ไปมาอยู่เสมอ มีเรือยนต์และเรือกลไฟแล่นอยู่ด้วย เรือเหล่านี้เป็นเรือโดยสารบ้าง ขนข้าวของไปมาซื้อขายกันบ้าง บางทีเรือยนต์หรือเรือกลไฟ

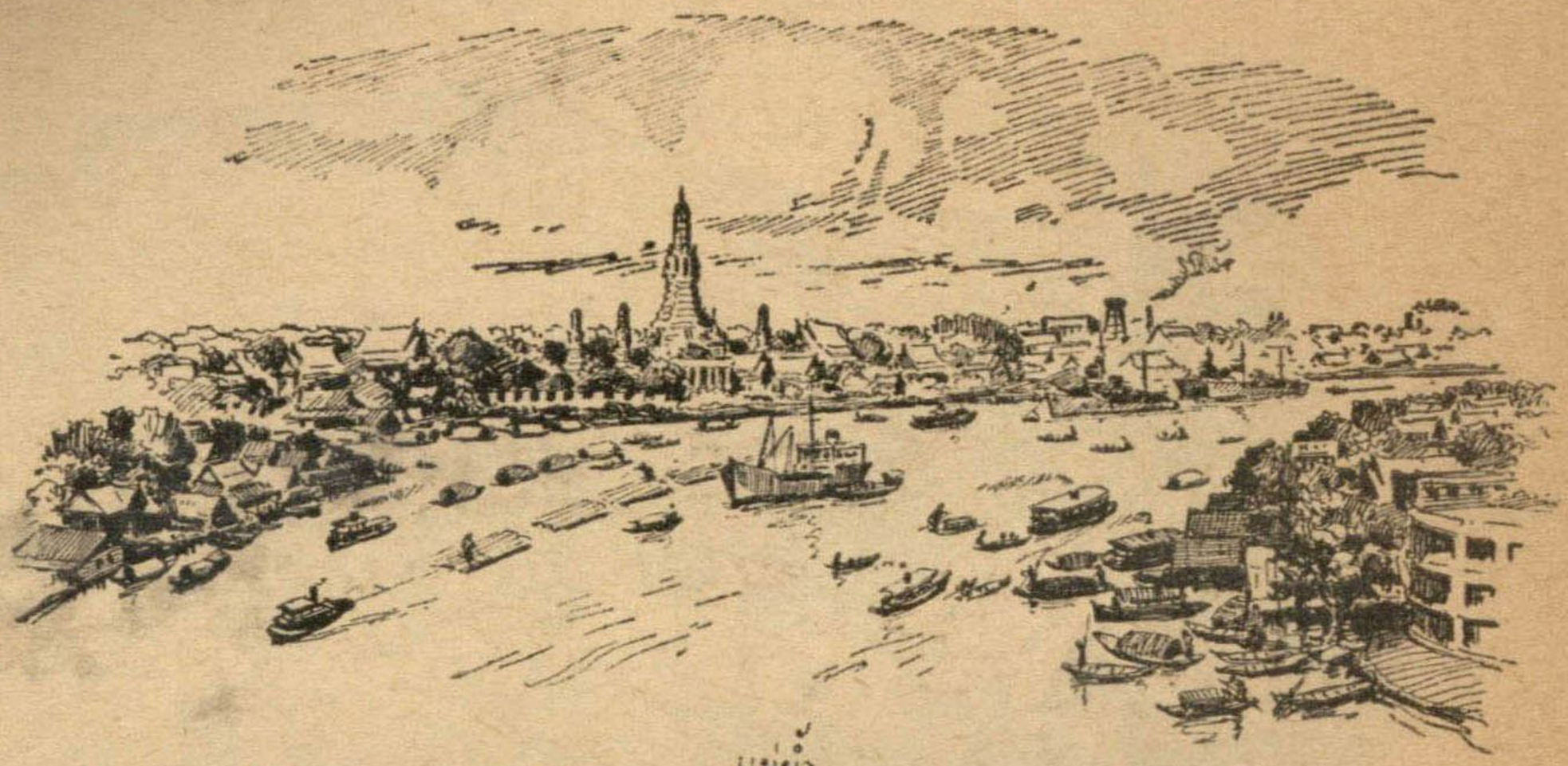

แม่น้ำ

จูงเรือพ่วงหลายๆลำ เรือพ่วงมักเป็นเรือบรรทุกข้าวของ และสินค้าต่างๆ เช่น บรรทุกข้าว นอกจากจะมีเรือแล่นไปมาบางทีมีแพซุงล่องมาตามแม่น้ำซุงนี้เขาส่งไปเลื่อยทำไม้กระดาน

สถานที่สำคัญ

นักเรียนจะต้องรู้จักทิศทางที่จะไปยังสถานที่สำคัญๆในท้องถิ่นที่นักเรียนอยู่ เมื่อมีกิจธระก็ให้สามารถไปถึงได้ถูกต้อง ไม่หลงทาง และไปถึงได้โดยเร็วไม่เสียเวลา สถานที่สำคัญๆ คือ บ้านผู้ใหญ่บ้าน บ้านกำนัน สุขศาลา สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ เป็นต้น

๙ ก.ค. ๒๕๐๗

บ้านผู้ใหญ่บ้าน

ในท้องถิ่นที่บ้านของนักเรียนตั้งอยู่ ย่อมมีบ้านเรือนอยู่หลายๆ บ้าน รวมกันเป็นหมู่บ้านหนึ่ง ในหมู่บ้านหนึ่งนั้นมีคนๆ หนึ่งเป็นหัวหน้าเรียกว่าผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาความเรียบร้อยในหมู่บ้าน และเมื่อมีข่าวราชการสำคัญต่างๆ ที่ราษฎรควรรู้ เมื่อผู้ใหญ่บ้านรู้มาจากกำนันหรืออำเภอแล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็ประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านนั้นๆ รู้ ดังนั้นเมื่อมีข่าวราชการ ราษฎรก็พากันไปประชุมพร้อมที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

บ้านกำนัน

หมู่บ้านหลายหมู่บ้านรวมกัน เรียกว่า ตำบล ตำบลหนึ่งๆ มีผู้เป็นหัวหน้าของตำบลคนหนึ่ง เรียกว่า กำนัน กำนันมีหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาความเรียบร้อยของตำบล ให้ราษฎรทุกหมู่บ้านในตำบลนั้นอยู่กันด้วยความสงบสุข และเมื่อทางบ้านเมืองมีข่าวราชการอะไรจะแจ้งให้ราษฎรรู้ กำนันเป็นผู้ไปรับข่าวนั้นมาจากอำเภอ แล้วมาประกาศกับผู้ใหญ่บ้านและราษฎร นอกจากนั้นเมื่อมีคนเกิด คนตาย คนย้ายที่อยู่ ราษฎรก็ม

หน้าที่ต้องไปแจ้งความที่บ้านของกำนันหรือถ้าราษฎรมีเรื่องเดือดร้อน ก็ส่งคำร้องทุกข์ของตนได้ที่บ้านกำนัน เพื่อส่งต่อไปอำเภอ

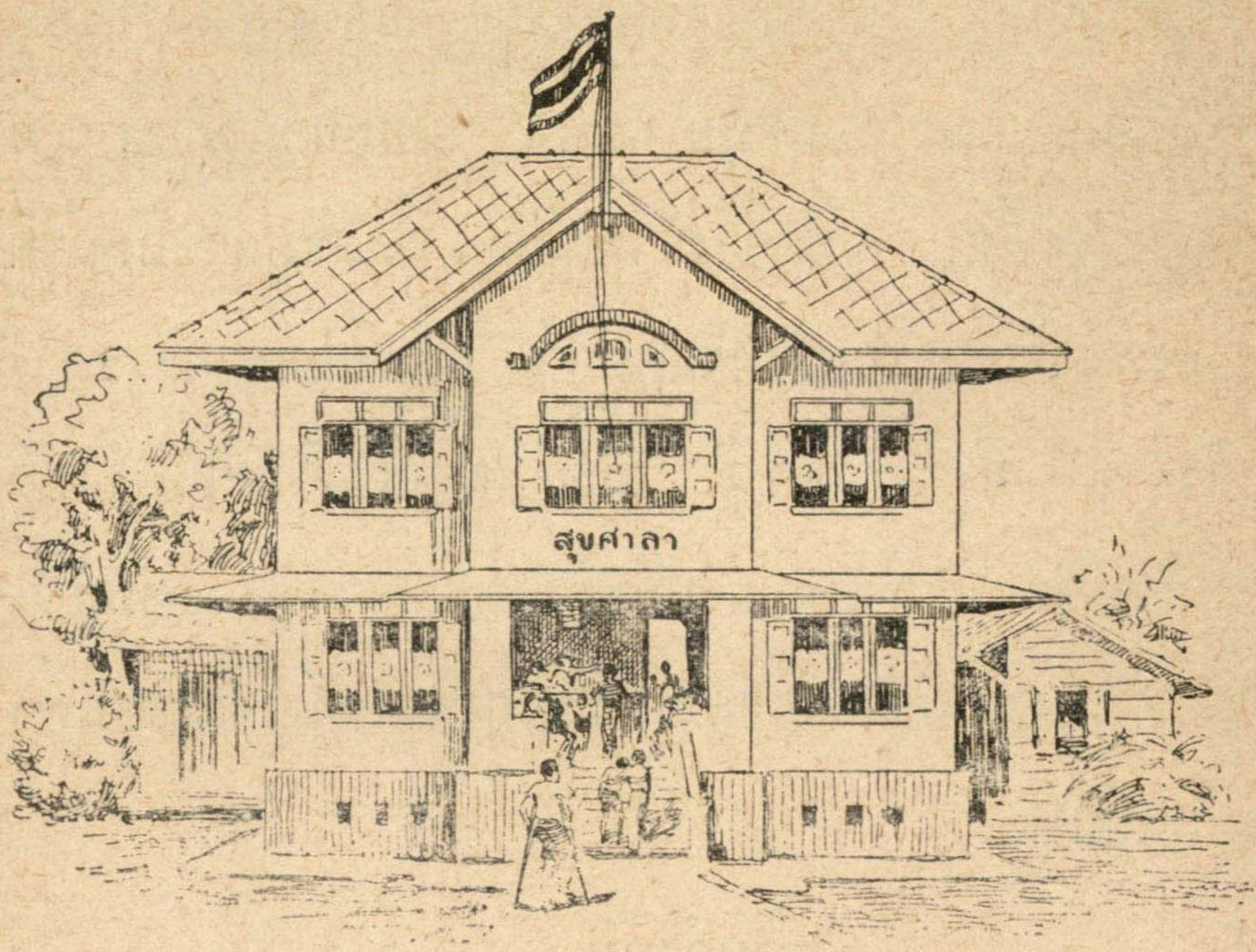

สุขศาลา

ในหมู่บ้านบางแห่ง ไม่มีโรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลต้องใช้เงินมาก จึงจะตั้งขึ้นได้ เขาจึงตั้งสุขศาลาแทน ที่สุขศาลามีหมอตรวจโรคให้ และจัดยาให้ไปรักษาเองที่บ้าน ที่สุขศาลาไม่มีที่พักของคนเจ็บไข้ คนเจ็บไข้มาก ๆ ต้องไปอยู่ประจำที่โรงพยาบาล ที่สุขศาลามีหมอตรวจและรักษาโรคเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น นอกจากนี้สุขศาลายังเป็นที่ขายยาของหลวงด้วย

สถานีตำรวจ

ตำรวจมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยและความทุกข์สุขของชาวบ้าน เมื่อพบผู้ทำผิด เช่นทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเป็นต้นว่า ทำร้ายเขา ลักขโมยเขา ตำรวจจะจับผู้ทำผิดไปให้ศาลสั่งลงโทษ หรือบางทีมีคนอื่นมาทำความเดือดร้อนให้เรา เราก็ไปแจ้งความตำรวจให้จับผู้นั้น

ที่ทำการของตำรวจ เรียกว่าสถานีตำรวจ ที่สถานีตำรวจจะมีตำรวจประจำทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน เราจะไปแจ้งความตำรวจเมื่อไรก็ได้

ที่ว่าการอำเภอ

อำเภอเป็นส่วนการปกครองท้องถิ่นรองลงไป จากจังหวัด ตำบลหลายตำบลรวมกันเป็นอำเภอหนึ่ง มีคณะกรมการอำเภอเป็นเจ้าหน้าที่ และมีที่ว่าการอำเภอเป็นที่ทำงาน นายอำเภอเป็นหัวหน้าคณะกรมการอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอก็เป็นคณะกรมการอำเภอคนหนึ่ง

ชาวบ้านมีการงานที่จะต้องติดต่อกับอำเภอมาก เช่น บอกแจ้งเด็กที่อายุครบจะต้องเข้าโรงเรียน เสียภาษีอากร ขออนุญาตทำการงานต่างๆ

ต่อไปนี้เป็นที่สำหรับนักเรียนจดข้อความเรื่องทางไปมาในตำบลที่นักเรียนอยู่ ได้ทำตัวอย่างไว้ให้ดูอย่างละแบบ ถ้ามีถนนหนทางที่ควรรู้มากก็ควรเขียนในกระดาษอื่นเพิ่มเติมไว้

ทางที่ใช้เป็นทางติดต่อภายในตำบลที่อยู่

(๑) ทางคนเดิน จากหมู่บ้าน.....
ถึงหมู่บ้าน.....
ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้อะไรบ้าง (เช่น คลอง ถนน ทางรถไฟ ทางเกวียน วัด ตลาด อำเภอ บ้านกำนัน บ้านผู้ใหญ่บ้าน สถานี - ตำรวจ)

๑) .....
๒) .....
๓) .....
๔) .....
๕) .....

(๒) ถนน ชื่อ.....
ตั้งต้นจาก.....
ไปถึง.....
ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้อะไรบ้าง.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

(๓) <u>ทางเกวียน</u> จากหมู่บ้าน.....

ถึงหมู่บ้าน.....

ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้อะไรบ้าง.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

(๔) <u>ทางรถไฟ</u> สาย.....

จากสถานี.....

ถึงสถานี.....

ที่หยุดรถไฟใกล้บ้านเรา ชื่อสถานี.....

ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้ คือ.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

(๕) คลอง ชื่อ.....

ตั้งต้นจาก.....

ไปถึง.....

ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้อะไรบ้าง.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

(๖) แม่น้ำ ชื่อ.....

ตั้งต้นจาก.....

ไปถึง.....

ผ่านที่สำคัญในตำบลนี้อะไรบ้าง.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

(๗) <u>ทางจากบ้านมาโรงเรียน</u>

นักเรียนออกจากบ้านมาโรงเรียนโดยทาง .....
(ทางเดิน ทางถนน ทางลำคลอง หรือแม่น้ำ).....
.....
ทางคนเดิน ถนน ลำคลอง หรือแม่น้ำชื่อ.....
ใช้เวลานาน.....ชั่วโมง.....นาที
รถหรือเรือโดยสารประจำทางชื่อ .....
ค่าโดยสาร.....สตางค์
ผ่านอะไรบ้าง.....

๑) .....

๒) .....

๓) .....

๔) .....

๕) .....

ข้อควรจำ

เราใช้ถนนหนทางในการไปมาหากัน ถ้าไปทางบกจะมีทางคนเดิน ทางเกวียน ถนน และทางรถไฟ ถ้าไปทางน้ำจะมีลำคลองและแม่น้ำ

แบบฝึกหัด

๑. ทางที่นักเรียนมาโรงเรียนมีกี่ทาง ?

๒. ถ้านักเรียนมีธุระจะไปยังที่ว่าการอำเภอ จะไปได้โดยทางอะไร ?

๓. ถนนและทางเกวียนต่างกันอย่างไร ?

๔. ลำคลองและแม่น้ำมีประโยชน์แก่เราอย่างไรบ้าง ?

๕. สุขศาลา เป็นที่ทำการอะไร ?

๖. สถานีตำรวจ เป็นที่ทำการอะไร ?

บทที่ ๔ ภูมิศาสตร์ประเทศไทย

๑. ที่ตั้งของบ้านและโรงเรียน

ให้นักเรียนเติมข้อความลงในช่องว่างต่อไปนี้ ช่องใดไม่มีข้อความที่จะเขียน ก็ให้ขีดเสีย*

บ้านของฉัน

ฉันอยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ ..... ตำบล .....
อำเภอ ..... จังหวัด .....
บ้านของฉันอยู่ในเขตเทศบาล .....
ใกล้บ้านของฉันมีถนนชื่อ .....
ใกล้บ้านของฉันมีแม่น้ำชื่อ .....
ใกล้บ้านของฉันมีคลองชื่อ .....
ในหมู่บ้านที่ฉันอยู่มีใหญ่บ้านชื่อ .....
ในตำบลที่ฉันอยู่มีกำนันชื่อ .....
ในตำบลที่ฉันอยู่มีนายตำบลชื่อ .....
ในอำเภอที่ฉันอยู่นายอำเภอชื่อ .....

โรงเรียนของฉัน

โรงเรียนของฉันชื่อโรงเรียน .....
ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหมู่ที่ ..... ตำบล .....

---

* ขอให้คุณครูผู้สอนบอกข้อความที่จะเติม

อำเภอ.....จังหวัด.....ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล.....

อยู่ใกล้วัดชื่อ.....

ใกล้โรงเรียนมีถนนชื่อ.....

ใกล้โรงเรียนมีแม่น้ำชื่อ.....

ใกล้โรงเรียนมีลำคลองชื่อ.....

ครูใหญ่ชื่อ.....

ครูประจำชั้นชื่อ.....

โรงเรียนของฉันมีชั้นเรียน ตั้งแต่ชั้น.....ถึงชั้น.....

โรงเรียนของฉันมีครูรวมทั้งหมด.....คน

โรงเรียนของฉันมีนักเรียนรวมทั้งหมด.....คน

๒. ภูมิประเทศ

ฉันอยู่ในจังหวัด..... จังหวัดนี้แบ่งท้องที่ออกเป็น.....อำเภอ ฉันอยู่ในท้องที่อำเภอ.....

อำเภอนี้แบ่งท้องที่ออกเป็น.....ตำบล ฉันอยู่ในท้องที่ตำบล.....ตำบลนี้มี.....หมู่บ้าน ฉันอยู่ในหมู่บ้านหมู่ที่.....

พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลนี้เป็น.....(ที่ราบ ลุ่ม ที่สูง ที่ดอน ทุ่งนา ป่า เขา) (มีภูเขา แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย

หนอง บึง แหลม อ่าว เกาะ หรือทะเลฯลฯ) ชื่อไร อยู่ทางทิศใด

๑ ..... ๔ .....

๒ ..... ๕ .....

๓ ..... ๖ .....

๓. ภูมิอากาศ

ตำบลที่ฉันอยู่ หน้าร้อนตั้งแต่เดือน.....

ถึงเดือน..... หน้าฝนตั้งแต่เดือน.....

ถึงเดือน..... หน้าหนาวตั้งแต่เดือน.....

ถึงเดือน.....

ในหน้าร้อน ลมพัดมาจากทิศ..... ไปทางทิศ.....

ในหน้าฝน ลมพัดมาจากทิศ..... ไปทางทิศ.....

ในหน้าหนาว ลมพัดมาจากทิศ..... ไปทางทิศ.....

๔. พืชผลและโภคทรัพย์*

ตำบลนี้มีพืชผลที่ได้จากการเพาะปลูกคือ .....

.....(ข้าว ข้าวเหนียว ข้าวโพด ถั่ว มัน

* ให้ผู้สอนนำแผนที่ประเทศไทยแสดง พืชผล สัตว์ และโภคทรัพย์มาประกอบการสอนด้วย

อ้อย กล้วย ส้ม สับปะรด ขนุน แตงโม น้อยหน่า ทุเรียน มังคุด ละมุด ลางสาด ลำไย มะพร้าว ตาล พริก พริกไทย หอม กระเทียม ยาสูบ ฝ้าย และป่าไม้ ฯลฯ)

โภคทรัพย์ได้จากการขุดแร่ต่าง ๆ คือ.....

..... (ดีบุก ทองคำ พลอย เงิน ถ่านหิน ทองแดง ตะกั่ว เหล็ก น้ำมัน ดินขาว ดินสอพอง หิน เกลือ ฯลฯ)

สัตว์เลี้ยงมี.....(วัว ควาย หมู ช้าง ม้า เป็ด ไก่)

สัตว์ป่ามี.....(นก ลิง ค่าง ชะนี งูจระเข้ เต่า เก้ง กวาง เสือ ช้าง กระต่าย หมูป่า หมี ฯลฯ)

สัตว์น้ำมี..... (ปลาน้ำจืด เช่น.....

..... ปลาน้ำเค็ม เช่น.....)

๕. การทำมาหากิน

ในตำบลนี้ ราษฎรมีการทำมาหากิน คือ :-

(ก) การเพาะปลูก พืชที่ปลูกกันมาก คือ.....

(ข) การเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยงกันมาก คือ.....

(ค) การจับสัตว์น้ำ สัตว์น้ำที่จับได้มาก คือ.....

(ง) การทำป่าไม้ มีไม้.....

(จ) การทำเหมืองแร่ แร่ที่ขุดได้ คือ.....

(ฉ) การหัตถกรรม ทำ.....

(ช) การค้าขาย สินค้าที่ออกจากตำบลนี้ คือ .....

๖. ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน*

ประชาชนในท้องที่นี้.....

.....

.....

.....

๗. โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งธรรมชาติที่สวยงาม

ในตำบลนี้ มีสิ่งของหรือสถานที่ที่เขาเรียกเป็นโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุ หรือสิ่งธรรมชาติที่สวยงามอยู่ที่ไหนบ้าง ที่แห่งนั้น ๆ มีความสำคัญอย่างไร ใกล้หรือไกล จะไปดูไปชมได้โดยทางไหน การไปสะดวกหรือลำบาก มีคนชอบไปชม ไปเที่ยวกันเสมอหรือไม่

---

*หมายเหตุ ให้นักเรียนบันทึกว่า ประชาชนในท้องที่นี้มีจำนวนมากหรือน้อย มั่งมีหรือยากจน การทำมาหากินได้ผลดีหรืออย่างไร สุขสบายหรือเดือดร้อน มีโรคภัยไข้เจ็บชุกชุมหรือไม่มี อนามัยส่วนบุคคลเป็นอย่างไร การสุขาภิบาลท้องถิ่นเป็นอย่างไร ฯ ล ฯ

(๑) มีโบราณสถาน

ชื่อ.....สำคัญ

คือ.....

ตั้งอยู่ที่.....

ไปได้โดยทาง.....

ระยะทางไกลจาก.....

ประมาณ.....ใช้เวลาประมาณ.....ชั่วโมง

(๒) มีโบราณวัตถุ

ชื่อ.....สำคัญ

คือ.....

ตั้งอยู่ที่.....

ไปได้โดยทาง.....

ประมาณ.....ใช้เวลาประมาณ.....ชั่วโมง

(๒) มีสิ่งธรรมชาติที่สวยงาม

ชื่อ.....สำคัญ

คือ.....

ตั้งอยู่ที่.....

ไปได้โดยทาง.....

ระยะทางไกลจาก.....

ประมาณ.....ใช้เวลาไปประมาณ.....ชั่วโมง

ข้อควรจำ

ให้นักเรียนจำให้ขึ้นใจว่า บ้านของนักเรียนอยู่หมู่บ้านที่หรือบ้านเลขที่เท่าไร ตำบลอะไร อำเภออะไร จังหวัดอะไร

แบบฝึกหัด

๑. ภูมิประเทศตำบลนี้มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นอย่างไร ?

๒. พืชตำบลนี้ที่สำคัญมีอะไรบ้าง ?

๓. การทำมาหากินที่สำคัญของตำบลนี้คืออะไร ?

๔. ตำบลนี้ประชาชนอยู่สบายดีหรือไม่ ?

๕. ตำบลนี้สถานที่น่าชมอยู่ที่ไหน ? ชื่ออะไร ?

บทที่ ๕ เปรียบเทียบระยะเวลา

วันหนึ่งมี ๒๔ ชั่วโมง

ในวันหนึ่ง ๆ เราทำอะไร ๆ ได้หลายอย่าง เราตื่นนอนเช้า เราอาบน้ำ เรารับประทานข้าวเช้า เราไปโรงเรียน เราเรียนหนังสือ เรารับประทานอาหารกลางวัน เรากลับบ้าน เราเล่น เราอาบน้ำเรารับประทานอาหารเย็น ถึงเวลากลางวัน เราเข้านอนและนอนหลับตลอดรุ่ง จนกว่าเราจะตื่นนอนเช้าอีก ตลอดเวลาเหล่านี้รวมเป็นเวลา ๒๔ ชั่วโมง เราเรียกว่าวันหนึ่ง

กลางวันมี ๑๒ ชั่วโมง

ระยะเวลาวันหนึ่งหรือ ๒๔ ชั่วโมงนี้ เขาแบ่งออกเป็นกลางวันครึ่งหนึ่ง และกลางคืนครึ่งหนึ่ง ให้กลางวันมี ๑๒ ชั่วโมง และกลางคืนมี ๑๒ ชั่วโมงเท่ากัน

กลางวันมี ๑๒ ชั่วโมง คือ นับตั้งแต่เวลารุ่งเช้าเป็นต้นไป ไปจนถึงเวลาค่ำ การนับเวลากลางวันให้ได้ ๑๒ ชั่วโมงนั้น เขานับดังนี้ ตั้งแต่ย่ำรุ่งไปถึงโมงเช้า เป็น ๑ ชั่วโมง

ตั้งแต่โมงเช้าถึงสองโมงเช้า เป็นอีก ๑ ชั่วโมง และนับต่อไป เป็นสามโมงเช้า สี่โมงเช้า ห้าโมงเช้า เที่ยง บ่ายโมง บ่ายสองโมง บ่ายสามโมง บ่ายสี่โมง บ่ายห้าโมง และหกโมงเย็น หรือย่ำค่ำ เป็นเวลาครบ ๑๒ ชั่วโมงพอดี

กลางคืนมี ๑๒ ชั่วโมง

กลางคืนมี ๑๒ ชั่วโมง การนับเวลากลางคืน ก็นับต่อจากเวลากลางวันไป คือนับตั้งแต่หกโมงเย็นเป็นต้นไป แต่เปลี่ยนโมงเป็นทุ่ม คือจากย่ำค่าถึงหนึ่งทุ่มเป็น ๑ ชั่วโมง และนับต่อไปเป็นสองทุ่ม สามทุ่ม สี่ทุ่ม ห้าทุ่ม สองยาม ตีหนึ่ง ตีสอง ตีสาม ตีสี่ ตีห้า จนถึงตีหกหรือย่ำรุ่ง รวมเป็น ๑๒ ชั่วโมง

การเรียกเวลา

นักเรียนคงเคยได้ยินเขาเรียกเวลากันหลายอย่าง เช่น เวลาย่ำรุ่ง บางคนก็เรียกว่าหกโมงเช้า หรือเรียก ตีหก หรือหกนาฬิกา เวลาบ่ายสี่โมงเรียกสี่โมงเย็น หรือสิบหกนาฬิกาบ้าง การเรียกได้หลายอย่างดังนี้ เมื่อรู้เรื่องเข้าใจกันดีก็ใช้ได้ แต่นักเรียนควรรู้วิธีเรียกเวลาตามแบบราชการ ซึ่งเรียกเวลาย่ำรุ่งเช้าว่า ๖ นาฬิกา แล้วเรียกเวลาต่อไปว่า

เล็กๆ เท่าๆ กันไว้ โดยรอบ นับช่องเล็กๆ ทั้งหมดได้ ๖๐ ช่อง เรียกว่า ช่องนาที

ทุก ๆ ๕ ช่องนาที มีขีดใหญ่ขีดหนึ่ง บางทีก็มีตัวเลขบอกไว้ที่ขีดใหญ่นั้นด้วย ช่องระหว่างขีดใหญ่เรียกว่าเป็นช่องชั่วโมง ทั้งหมดมี ๑๒ ช่อง นาฬิกาบางเรือนมีตัวเลขบอกไว้ที่ขีดใหญ่ ๑๒ ตัว คือ ๑ - ๒ - ๓ - ๔ - ๕ - ๖ - ๗ - ๘ - ๙ - ๑๐ - ๑๑ - ๑๒ บางทีถึง ๒๔ บางเรือนก็มีตัวเลขไม่ถึง ๑๒ ตัว เช่นมีเพียง ๔ ตัว คือ ๓ - ๖ - ๙ ๑๒ หรือบางเรือนก็ไม่มีตัวเลขเลย มีแต่ขีดใหญ่ ๆ ไว้เท่านั้น แต่ไม่เป็นไร เมื่อนักเรียนดูนาฬิกาเป็นแล้ว ก็ดูเวลาและเรียกได้ถูกต้องทุกคน

ถ้าเข็มสั้นอยู่ที่ขีดใหญ่หรืออยู่ที่ตัวเลข จะอยู่ที่ขีดไหนหรือตัวเลขตัวไหนก็ตาม เข็มยาวอยู่ตรงตัวเลข ๑๒ ก็เป็นชั่วโมงหนึ่ง เมื่อเข็มสั้นเดินจากขีดใหญ่ขีดหนึ่ง ไปถึงขีดใหญ่ขีดที่ถัดไป ก็เรียกว่า เป็นอีกชั่วโมงหนึ่ง

เมื่อเข็มสั้นเดินจากขีดใหญ่หนึ่งถึงอีกขีดหนึ่ง เข็มยาวจะเดินได้รอบหน้าปัดรอบหนึ่ง คือ เดินได้ ๖๐ ช่องนาที นั่นคือ ๑ ชั่วโมง มี ๖๐ นาที

๑๕ นาฬิกา

๑๖ ,,

๑๗ ,,

๑๘ ,, (ยำคำ)

๑๙ ,,

๒๐ นาฬิกา

๒๑ ,,

๒๒ ,,

๒๓ ,,

๒๔ ,, (เที่ยงคืน เป็นชั่วโมงสุดท้ายของวัน)

นักเรียนจะเห็นได้ว่า วันหนึ่งมี ๒๔ ชั่วโมง เริ่มต้นวันตั้งแต่ภายหลัง ๒๔ นาฬิกา ไปจนถึง ๒๔ นาฬิกา เป็นสิ้นสุดของวันหนึ่ง แล้วจึงขึ้นวันใหม่ต่อไปอีก

๑ ชั่วโมง มี ๖๐ นาที

การเรียกเวลาเป็นนาฬิกาหนึ่ง ๆ หรือการนับเวลาเป็นชั่วโมง ๆ นั้น เราดูได้จากนาฬิกา นาฬิกาเป็นเครื่องบอกเวลา นาฬิกามีเครื่องจักรอยู่ข้างใน ทำให้เข็มของนาฬิกาเคลื่อนได้ ที่ด้านหน้าของนาฬิกา เราเรียกว่า หน้าปัดนาฬิกา ที่หน้าปัดนาฬิกามีเข็มนาฬิกา ๒ อัน อันหนึ่งเรียกว่า เข็มสั้น อีกอันหนึ่งเรียกว่า เข็มยาว เข็มสั้นเป็นเข็มชี้บอกเวลาเป็นชั่วโมง ๆ เข็มยาวเป็นเข็มชี้บอกเป็นนาที ๆ

หน้าปัดของนาฬิกา บางทีก็ทำเป็นรูปกลม บางทีก็ทำเป็นรูปรีหรือเหลี่ยม ๆ ที่รอบหน้าปัดนั้น เขาขีดแบ่งเป็นช่อง

๑ นาทีเท่ากับ ๖๐ วินาที

ที่หน้าบัตนาฬิกาบางเรือนมีเข็มสั้นบอกชั่วโมง มีเข็มยาว
บอกนาที แล้วยังมีเข็มเล็กบอกวินาทีอีกด้วย เข็มบอกวินาที
นั้นเดินเร็วนัก เมื่อมองดูจะเห็นมันเดิน จิก – จิก – จิกเรื่อยไป
เมื่อเข็มนาทีเดินได้ ๑ ช่องนาที เข็มวินาทีจะเดินได้ ๖๐ ช่อง
และเป็นอย่างนี้เสมอ นั่นคือ ๑ นาที เท่ากับ ๖๐ วินาที

เปรียบเทียบระยะเวลา

นักเรียนคงจำได้แล้วว่า เข็มที่หน้าบัตนาฬิกาเรือนหนึ่งๆ
เดินเร็วไม่เท่ากัน เข็มวินาทีเดินเร็วกว่าเข็มนาที เข็มนาทีเดิน
เร็วกว่าเข็มชั่วโมง นั่นคือ เวลา ๑ วินาทีเร็วกว่าเวลา ๑ นาที
และเวลา ๑ นาที เร็วกว่า ๑ ชั่วโมง

จะเทียบให้เห็นง่าย ดังนี้ :–

๑ วินาที เร็วกว่า ๑ นาที

(เหมือนอย่างที่กระพริบตาหนหนึ่ง เร็วกว่าอึดใจครั้งหนึ่ง)

๑ นาที เร็วกว่า ๕ นาที

(เหมือนอย่างที่ตักน้ำขันหนึ่ง เร็วกว่าตักน้ำ ๕ ขัน)

หนึ่งชั่วโมง มี ๖๐ นาที

ครึ่งชั่วโมง มี ๓๐ นาที

เพราะฉะนั้น ครึ่งชั่วโมง เร็วกว่า หนึ่งชั่วโมง

(เหมือนอย่างนับเลข ๑ ถึง ๓๐ เสร็จเร็วกว่า นับ ๑ ถึง ๖๐)

หนึ่งชั่วโมง เร็วกว่า หนึ่งวัน

(เพราะ ๒๔ ชั่วโมง จึงจะเป็น ๑ วัน)

หนึ่งชั่วโมง เร็วกว่า ครึ่งวัน

(เพราะ ๑๒ ชั่วโมง จึงจะเป็น ครึ่งวัน)

๑ วัน เร็วกว่า ๑ สัปดาห์

(เพราะ ๗ วัน จึงจะเป็น ๑ สัปดาห์)

ข้อควรจำ

๑ สัปดาห์ มี ๗ วัน

๑ วัน มี ๒๔ ชั่วโมง

๑ ชั่วโมง มี ๖๐ นาที

๑ นาที มี ๖๐ วินาที

(หรือ)

๖๐ วินาที เป็น ๑ นาที

๖๐ นาที เป็น ๑ ชั่วโมง

๒๔ ชั่วโมง เป็น ๑ วัน

๗ วัน เป็น ๑ สัปดาห์

แบบฝึกหัด

๑. เวลาไหน เรียกว่ากลางวัน ?

๒. วันหนึ่ง มีกี่ชั่วโมง ?

๓. ชั่วโมงหนึ่ง มีกี่นาที ?

๔. ชั่วโมง กับ นาที ไหนจะเร็วกว่ากัน ?

๕. ชั่วโมง กับ วัน ไหนจะเร็วกว่ากัน ?

๖. นาทีหนึ่ง มีกี่วินาที ?

บทที่ ๖ ชื่อวัน ชื่อเดือน

ชื่อวัน

วันหนึ่ง ๆ เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นมาทางทิศตะวันออกในเวลาเช้าแล้วดวงอาทิตย์ไปตกทางทิศตะวันตกในเวลาค่ำ เมื่อสิ้นเวลากลางวันแล้ว ก็เป็นเวลากลางคืน กลางวันกับกลางคืน รวมกันเป็นวันหนึ่ง วันเหล่านี้มีชื่อเรียกต่างกันเป็น ๗ วัน คือ:–

(๑) วันอาทิตย์

(๒) วันจันทร์

(๓) วันอังคาร

(๔) วันพุธ

(๕) วันพฤหัสบดี

(๖) วันศุกร์

(๗) วันเสาร์

สัปดาห์

วันทั้ง ๗ วันนี้ รวมกันเรียกว่า สัปดาห์หนึ่ง ในสัปดาห์หนึ่ง ๆ นับวันอาทิตย์เป็นวันต้น และต่อไปเป็นวันจันทร์

ย่ำรุ่ง

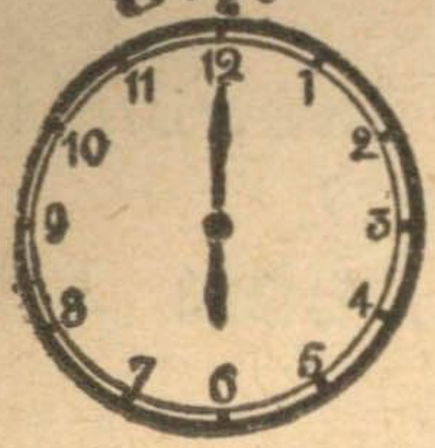

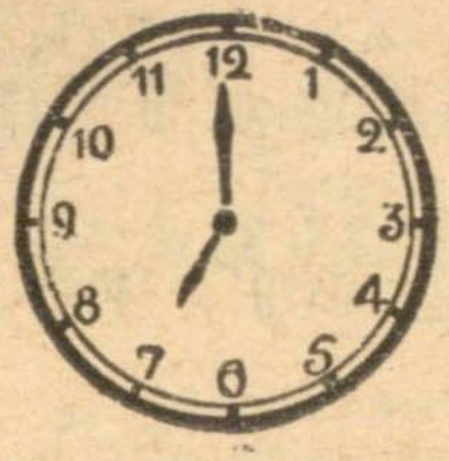

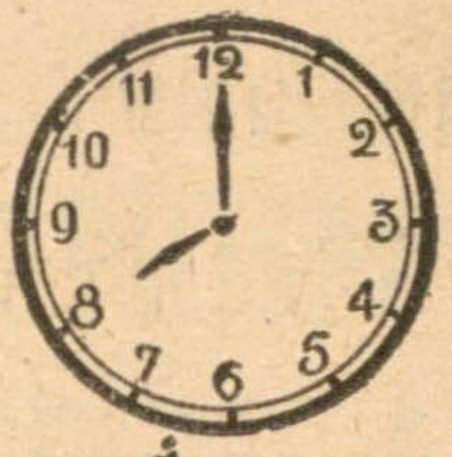

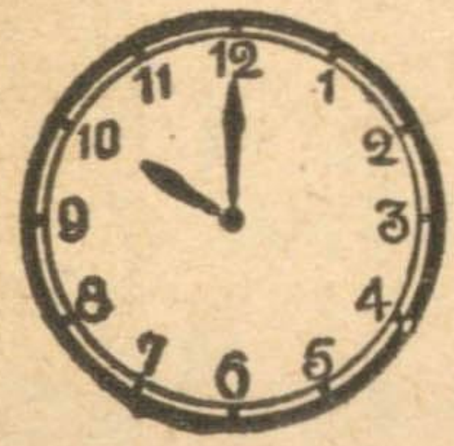

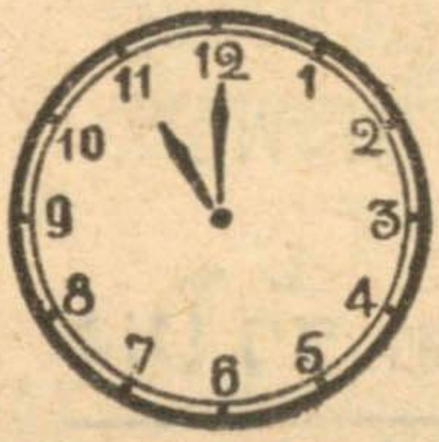

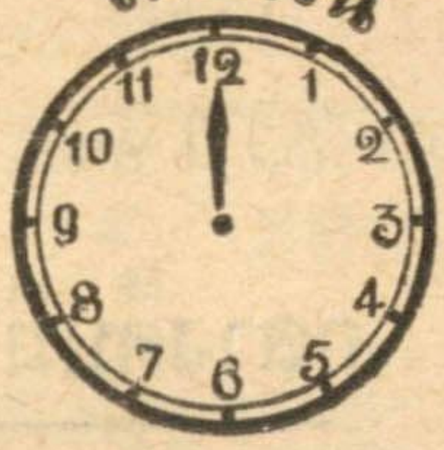

เที่ยงวัน

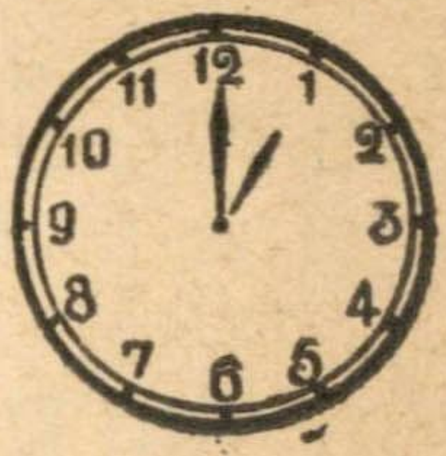

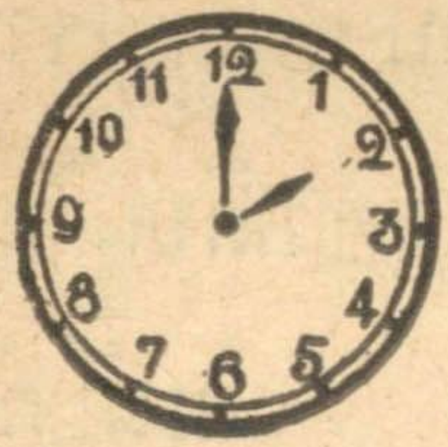

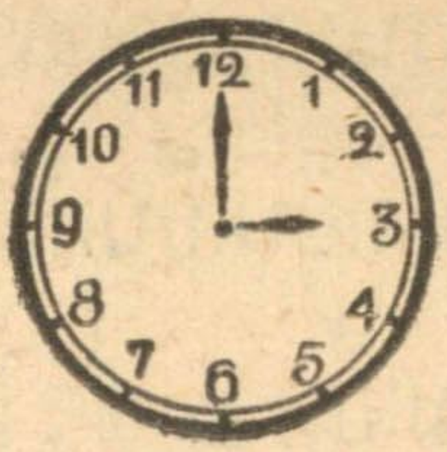

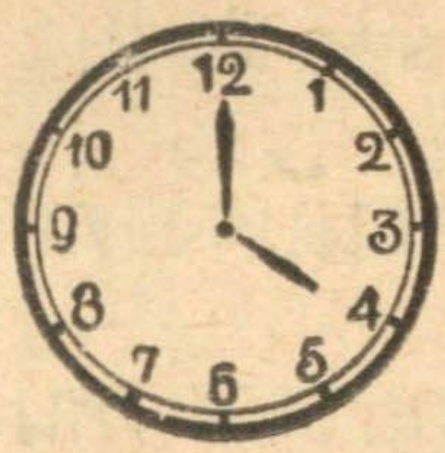

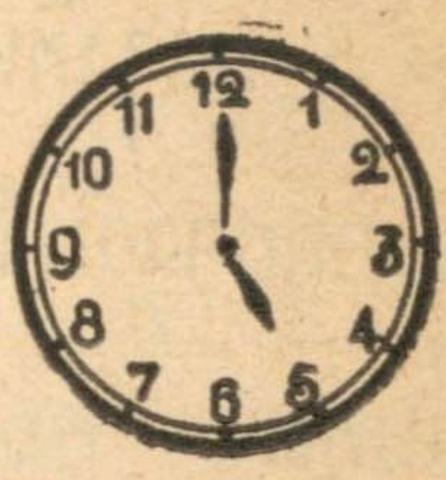

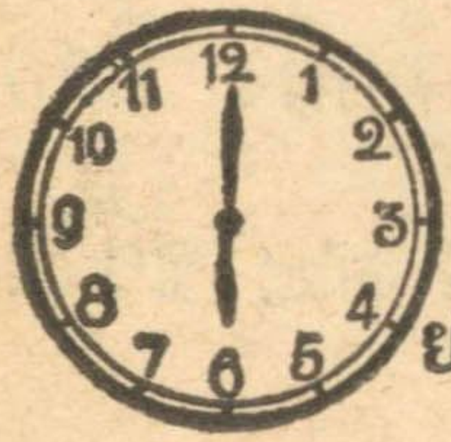

ย่ำค่ำ

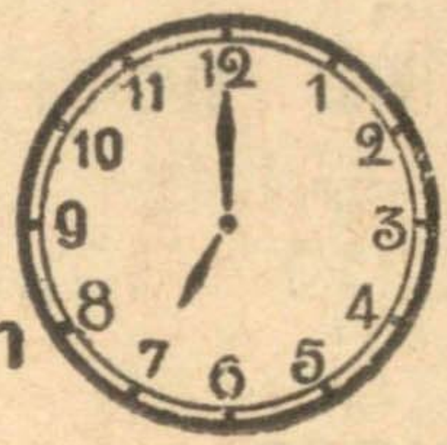

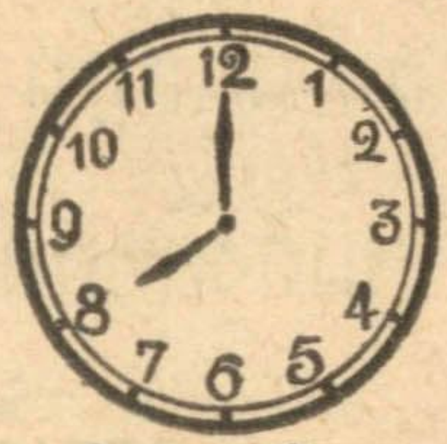

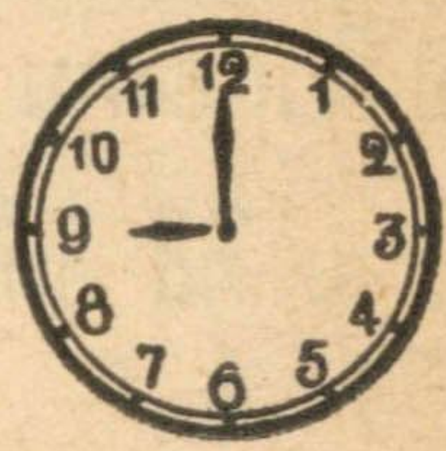

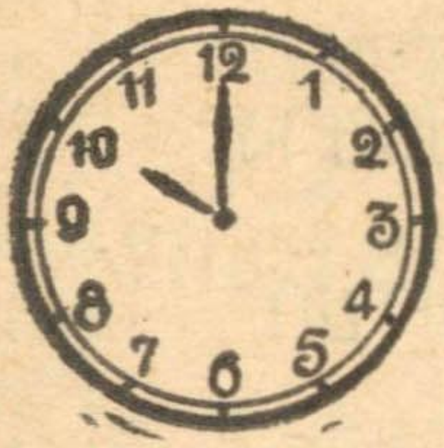

เที่ยงคืน

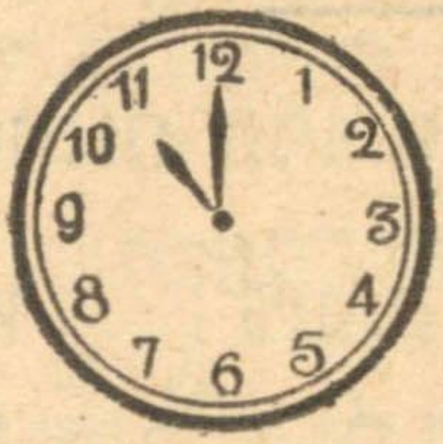

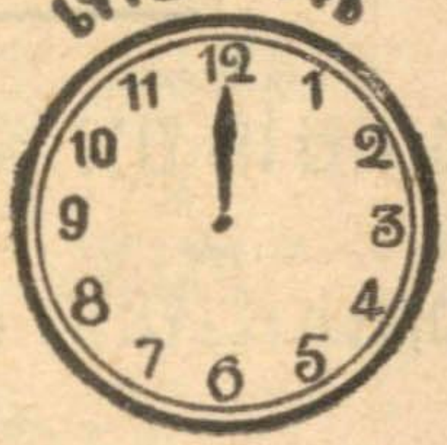

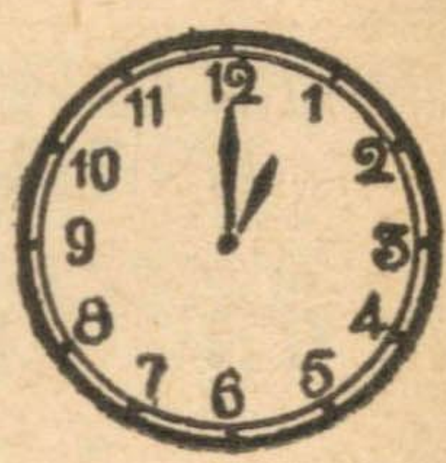

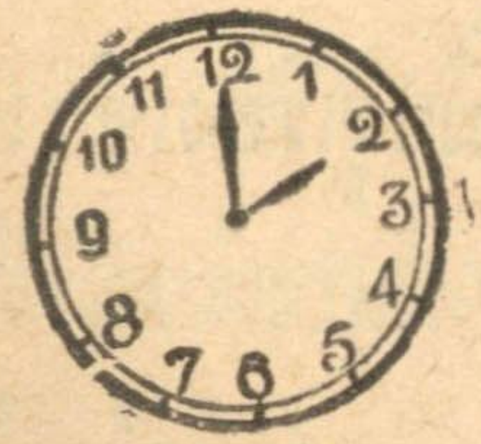

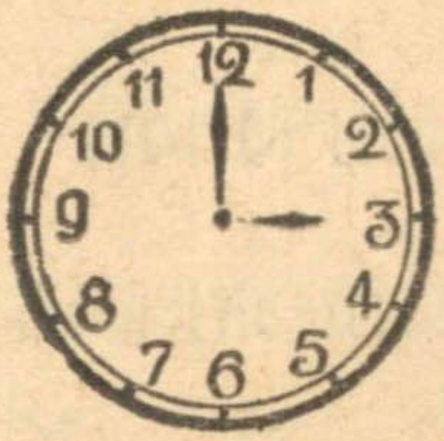

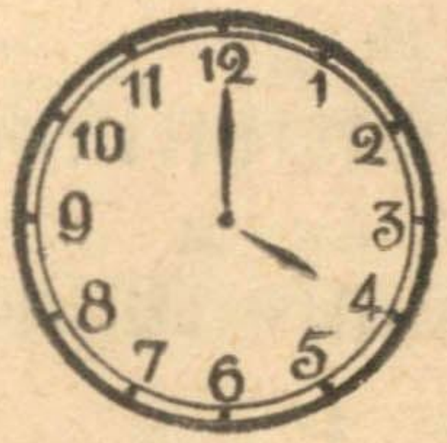

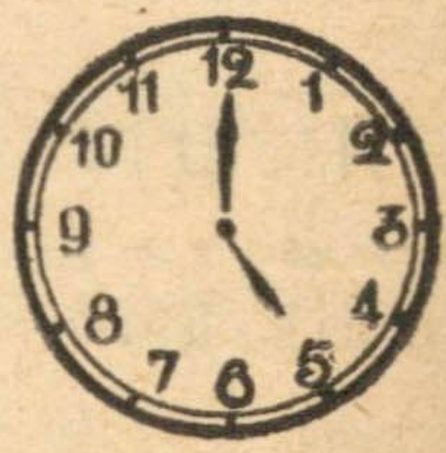

๗ นาฬิกา – ๘ นาฬิกา – ๙ นาฬิกา – ๑๐ นาฬิกา – ๑๑ นาฬิกา – ๑๒ นาฬิกา – ๑๓ นาฬิกา – ๑๔ นาฬิกา – ๑๕ นาฬิกา – ๑๖ นาฬิกา – ๑๗ นาฬิกา – ๑๘ นาฬิกา – ๑๙ นาฬิกา – ๒๐ นาฬิกา – ๒๑ นาฬิกา – ๒๒ นาฬิกา – ๒๓ นาฬิกา – ๒๔ นาฬิกา – ๑ นาฬิกา – ๒ นาฬิกา – ๓ นาฬิกา – ๔ นาฬิกา – ๕ นาฬิกา และ ๖ นาฬิกา ต่อไปใหม่อีก คำว่า นาฬิกา บางทีใช้ตัวย่อว่า น. เท่านั้น

วันใหม่ตั้งต้นหลัง ๒๔ นาฬิกา

เพื่อให้เข้าใจง่าย และจำได้ดี จะเรียงเวลาเสียใหม่ในวันหนึ่ง ๆ เริ่มตั้งแต่ชั่วโมงแรกของวันใหม่ ดังนี้:-

๑	นาฬิกา (เป็นชั่วโมงแรกของวัน)	๘	นาฬิกา
๒	,,	๙	,,
๓	,,	๑๐	,,
๔	,,	๑๑	,,
๕	,,	๑๒	,, (เที่ยงวัน)
๖	,, (ย่ำรุ่งหรือ รุ่งเช้า)	๑๓	,,
๗	,,	๑๔	,,

– วันอังคาร – วันพุธ – วันพฤหัสบดี – วันศุกร์ และ วันเสาร์ ซึ่งเป็นวันปลายสัปดาห์ เมื่อหมดวันเสาร์แล้ว ก็กลับเวียนไปขึ้นต้นวันอาทิตย์ใหม่ เป็นสัปดาห์ใหม่ นักเรียนจงจำชื่อวันทั้ง ๗ วัน และนับเรียงลำดับกันให้ถูกต้องแม่นยำด้วย

ชื่อเดือน

ในเดือนหนึ่ง ๆ มีจำนวนวันเท่ากันบ้าง ไม่เท่ากันบ้าง บางเดือนมี ๓๑ วัน บางเดือนมี ๓๐ วัน บางเดือนมี ๒๙ หรือ ๒๘ วัน การนับวันในเดือนหนึ่ง ๆ เขานับเป็นวันที่ คือนับตั้งแต่วันที่ ๑ วันที่ ๒ วันที่ ๓ ต่อ ๆ กันไป วันที่ ๑ เป็นวันต้นเดือน วันที่ ๑ จะเป็นวันอาทิตย์ หรือวันจันทร์ หรือวันอะไรก็ได้ ตามแต่ที่จะไปตรงกันเข้า ต่อจากวันที่ ๑ ก็เป็นวันที่ ๒ – ๓ – ๔ – ๕ ตามลำดับ จนถึงวันสิ้นเดือน เมื่อสิ้นเดือนแล้ว ก็ขึ้นเดือนใหม่ต่อไป นับวันที่ ๑ ตั้งต้นไปใหม่

ปฏิทินแนวทางศึกษา

พุทธศักราช ๒๕๐๐

มกราคม

อ		6	13	20	27
จ		7	14	21	28
อ	1	8	15	22	29
พ	2	9	16	23	30
พฤ	3	10	17	24	31
ศ	4	11	18	25	
ส	5	12	19	26	

กุมภาพันธ์

อ	3	10	17	24	
จ	4	11	18	25	
อ	5	12	19	26	
พ	6	13	20	27	
พฤ	7	14	21	28	
ศ	1	8	15	22	
ส	2	9	16	23	

มีนาคม

อ	3	10	17	24	31
จ	4	11	18	25	
อ	5	12	19	26	
พ	6	13	20	27	
พฤ	7	14	21	28	
ศ	1	8	15	22	29
ส	2	9	16	23	30

เมษายน

อ		7	14	21	28
จ	1	8	15	22	29
อ	2	9	16	23	30
พ	3	10	17	24	
พฤ	4	11	18	25	
ศ	5	12	19	26	
ส	6	13	20	27	

พฤษภาคม

อ		5	12	19	26
จ		6	13	20	27
อ		7	14	21	28
พ	1	8	15	22	29
พฤ	2	9	16	23	30
ศ	3	10	17	24	31
ส	4	11	18	25	

มิถุนายน

อ		2	9	16	23	30
จ		3	10	17	24	
อ		4	11	18	25	
พ		5	12	19	26	
พฤ		6	13	20	27	
ศ		7	14	21	28	
ส	1	8	15	22	29	

กรกฎาคม

อ		7	14	21	28
จ	1	8	15	22	29
อ	2	9	16	23	30
พ	3	10	17	24	31
พฤ	4	11	18	25	
ศ	5	12	19	26	
ส	6	13	20	27	

สิงหาคม

อ		4	11	18	25
จ		5	12	19	26
อ		6	13	20	27
พ		7	14	21	28
พฤ	1	8	15	22	29
ศ	2	9	16	23	30
ส	3	10	17	24	31

กันยายน

อ		1	8	15	22	29
จ		2	9	16	23	30
อ		3	10	17	24	
พ		4	11	18	25	
พฤ		5	12	19	26	
ศ		6	13	20	27	
ส		7	14	21	28	

ตุลาคม

อ		6	13	20	27
จ		7	14	21	28
อ	1	8	15	22	29
พ	2	9	16	23	30
พฤ	3	10	17	24	31
ศ	4	11	18	25	
ส	5	12	19	26	

พฤศจิกายน

อ		3	10	17	24
จ		4	11	18	25
อ		5	12	19	26
พ		6	13	20	27
พฤ		7	14	21	28
ศ	1	8	15	22	29
ส	2	9	16	23	30

ธันวาคม

อ	1	8	15	22	29
จ	2	9	16	23	30
อ	3	10	17	24	31
พ	4	11	18	25	
พฤ	5	12	19	26	
ศ	6	13	20	27	
ส	7	14	21	28	

ชื่อของเดือนต่าง ๆ

(๑) เดือน มกราคม มี ๓๑ วัน

(๒) เดือน กุมภาพันธ์ มี ๒๘ หรือ ๒๙ วัน

(๓) เดือน มีนาคม มี ๓๑ วัน

(๔) เดือน เมษายน มี ๓๐ วัน

(๕) เดือน พฤษภาคม มี ๓๑ วัน

(๖) เดือน มิถุนายน มี ๓๐ วัน

(๗) เดือน กรกฎาคม มี ๓๑ วัน

(๘) เดือน สิงหาคม มี ๓๑ วัน

(๙) เดือน กันยายน มี ๓๐ วัน

(๑๐) เดือน ตุลาคม มี ๓๑ วัน

(๑๑) เดือน พฤศจิกายน มี ๓๐ วัน

(๑๒) เดือน ธันวาคม มี ๓๑ วัน

เดือนที่มีคำว่า คม อยู่ข้างท้าย เดือนนั้นมี ๓๑ วัน

ทุกเดือน เดือนที่มีคำว่า ยน อยู่ข้างท้าย เดือนนั้นมี ๓๐ วัน

ทุกเดือน มีเดือนกุมภาพันธ์เดือนเดียวเท่านั้น ที่มี ๒๘ หรือ ๒๙ วัน

372.89
ป372ก

ปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน

เดือนทั้ง ๑๒ เดือนนี้ รวมกันเรียกว่าปีหนึ่ง ปีหนึ่ง จึงมี ๑๒ เดือน ในปีหนึ่ง ๆ นับเดือนมกราคมเป็นเดือนต้นปี และต่อไปเป็นเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมีนาคม – เดือนเมษายน – เดือนพฤษภาคม – เดือนมิถุนายน – เดือนกรกฎาคม – เดือนสิงหาคม – เดือนกันยายน – เดือนตุลาคม – เดือนพฤศจิกายน – เดือนธันวาคม ถึงเดือนธันวาคมเป็นเดือนสุดท้าย เมื่อสิ้นเดือนธันวาคมแล้ว เรียกว่าสิ้นปี ต่อไปก็กลับเวียนไปขึ้นต้นเดือนมกราคมใหม่ของปีใหม่ วันที่ ๑ มกราคมเป็นวันขึ้นปีใหม่ และวันที่ ๓๑ ธันวาคม เป็นวันสิ้นปี

ปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน ถ้าคิดเป็นวัน ปีหนึ่งก็มี ๓๖๕ วัน หรือ ๓๖๖ วัน คือบางปีมี ๓๖๕ วัน บางปีก็มี ๓๖๖ วัน เมื่อสิ้นปีหนึ่งแล้ว ก็ขึ้นปีใหม่ การเรียกปีตามที่ราชการใช้เรียกนั้น เรียกเป็น พ.ศ. เช่น พ.ศ. ๒๔๙๔ พ.ศ. เป็นอักษรย่อของคำว่า พุทธศักราช หมายความว่า นับเป็นปีที่พระพุทธเจ้านิพพาน (ตาย) มาได้เท่านั้น ๆ ปีแล้ว เช่นปี พ.ศ.

๒๔๙๔ ก็คือ พระพุทธเจ้านิพพานมานับได้ ๒๔๙๔ ปีแล้ว

ข้อควรจำ

สัปดาห์หนึ่งมี ๗ วัน วันอาทิตย์ เป็นวันต้น วันเสาร์ เป็นวันสุดท้าย

ปีหนึ่งมี ๑๒ เดือน เดือนมกราคม เป็นเดือนที่ ๑ เดือนธันวาคม เป็นเดือนที่ ๑๒ วันที่ ๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ วันที่ ๓๑ ธันวาคม เป็นวันสิ้นปี

แบบฝึกหัด

๑. จงบอกชื่อวันทั้ง ๗ วัน

๒. จงบอกชื่อเดือนทั้ง ๑๒ เดือน

๓. ปีหนึ่งมีกี่เดือน กี่วัน ?

๔. นักเรียนมีอายุเท่าไร ?

๕. ให้นักเรียนบอก วัน เดือน ปีเกิด ของนักเรียน (ทางสุริยคติ)

บทที่ ๗ สิ่งต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไป

ตามเวลา

สัตว์ย่อมเปลี่ยนแปลงไป

นักเรียนคงเคยเห็นเขาเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่แล้ว เมื่อลูกเป็ดลูกไก่ออกมาจากไข่ใหม่ ๆ ตัวของมันยังเล็กอยู่ ต่อ ๆ มาลูกเป็ดลูกไก่ตัวเล็ก ๆ นั้นก็โตขึ้น เป็นเป็ดไก่ตัวโต ๆ และในที่สุดมันก็ตายไป สัตว์อื่น ๆ เช่น หมา แมว ก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกันหมด คือ เมื่อแรกก็เป็นลูกหมาลูกแมวตัวเล็ก ๆ เมื่อเวลาล่วงไปหลายวัน หลายเดือน ตัวมันก็โตขึ้น ๆ แล้วในที่สุดมันก็จะตายไป

ต้นไม้ย่อมเปลี่ยนแปลงไป

ต้นไม้ก็เป็นเช่นเดียวกันนั่นเอง เราปลูกต้นไม้ หรือเห็นเขาปลูกต้นไม้ เมื่อแรกปลูก ต้นไม้นั้นยังเป็นต้นไม้ต้นเล็ก ๆ เมื่อคนปลูกรดน้ำพรวนดินให้ต้นไม้นั้นต่อ ๆ มา หลายวันหลายเดือน ต่อไป ต้นไม้นั้นก็ค่อย ๆ โตขึ้น และต่อไปก็ออกดอก ออกลูก ถึงดอกไม้ลูกไม้ก็เหมือนกัน เมื่อออก

ใหม่ ๆ ก็เพียงเป็นดอกเล็ก ๆ หรือลูกเล็ก ๆ ต่อไปดอก
จึงจะโตขึ้น บานขึ้น และบานเต็มที่แล้ว ไม่ล่วงก็ร่วงโรยไป
ส่วนลูกไม้เล็ก ๆ ก็จะโตขึ้น แก่ขึ้น แล้วก็สุกก็งอม ร่วงหล่น
จากต้นไป และในที่สุด ต้นไม้นั้นก็ตายเหมือนกัน

คนย่อมเปลี่ยนแปลงไป

ท่านพูดถึงคนเราบ้าง นักเรียนเป็นเด็ก เด็กมีร่างกาย
เล็ก ๆ อายุน้อย นักเรียนเห็นพ่อแม่ของนักเรียนเป็นผู้ใหญ่
ร่างกายแข็งแรง อายุมาก ส่วนปู่ย่าตายายนั้นเป็นคนแก่ไปแล้ว
ร่างกายไม่ค่อยแข็งแรง คนแก่เนื้อเหี่ยว หน้าตาไม่สดใสเหมือน
เด็ก ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ขอให้นักเรียนรู้ว่า ปู่ย่าตายายที่ว่า
เป็นคนแก่นั้น เมื่อหลาย ๆ ปีก่อนนี้ ปู่ย่าตายายก็มีร่างกาย
เล็ก ๆ เคยเป็นเด็กมาแล้วทั้งนั้น เวลาต่อมาหลาย ๆ ปี
เด็กกลายเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่กลายเป็นคนแก่ ร่างกายจึง
เปลี่ยนแปลงไปดังนั้น ถึงตัวเด็กนักเรียนนี้เองก็เหมือนกัน บันยัง
ไม่โต ปีหน้าก็จะโตขึ้น ต่อไปอีกหลายปี ร่างกายก็จะเติบโตขึ้น
เป็นผู้ใหญ่ มีร่างกายแข็งแรง และต่อไปอีกก็จะกลายเป็นคน
แก่ เนื้อหนังเหี่ยวแห้งเหมือนเช่นปู่ย่าตายายของเราเหมือนกัน

โลกย่อมเปลี่ยนแปลงไป

ทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเวลาด้วยกันทั้งนั้น โลกเราก็เปลี่ยนแปลงมาแล้วเหมือนกัน พื้นดินแต่ก่อนร้อนต่อ ๆ มาก็เย็นลง แต่ก่อนต้นไม้และสัตว์ทั้งหลายไม่มี เดี๋ยวนี้ก็มีแล้วมากมาย

สิ่งต่าง ๆ ย่อมเปลี่ยนแปลงไป

เวลาล่วงไป ๆ ทำให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย สิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ อย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ อีกอย่างหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปเพราะเราทำให้เปลี่ยนแปลงไป

ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงมาแล้วมากมาย บ้านเมืองของคนไทยเราก็เปลี่ยนแปลงมา แต่ก่อนคนไทยเราพวกหนึ่งเคยมีอาณาเขตบ้านเมือง เป็นอิสระอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน เดี๋ยวนี้ไทยสาขาหนึ่งได้พากันมาอยู่ที่ประเทศไทยเรานี้แล้ว การทำมาหากินเปลี่ยนแปลง แต่ก่อนเราก็ชอบเพาะปลูกกับเลี้ยงสัตว์เท่านั้น เดี๋ยวนี้ชอบค้าขาย ชอบทำสินค้าเพิ่มขึ้น ถึงการเพาะปลูก ก็ใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์เข้าช่วย ทำให้ได้ผลดีขึ้นมาก การคมนาคมก็เปลี่ยนแปลงมาก แต่การจะไปที่ไหน

ถนนหนทางใหญ่ไม่มี ต้องเดินทางอ้อมไปอ้อมมา ค่ำที่ไหน
หยุดนอนที่นั่น ต้องค้างกลางดงกลางป่า ต่อมาดีขึ้นหน่อย
มีเกวียน มีรถม้า เดี๋ยวนี้เจริญขึ้นมากมาย ถนนหนทางมีมาก
รถและเรือต่าง ๆ มีมาก จะไปไหน ๆ ก็ไปได้ง่าย สะดวก
และรวดเร็ว

บ้านเมืองที่คนเราพากันมาตั้งอยู่นี้ แต่ก่อนก็เป็นป่า
เป็นดง คนเราพากันถากถางจนเป็นที่ราบ ทำเป็นไร่ เป็นนา
เพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ได้ โรงเรียนที่เราเรียนหนังสืออยู่นี้
แต่ก่อนก็ไม่มี พวกเราช่วยกันปลูกสร้างขึ้น จึงมีอย่างนี้ และ
ต่อไป ก็คงจะปลูกใหม่ สร้างใหม่ ให้ใหญ่ ให้ดี ขึ้นอีก

แบบผีกหัด

๑. ครูเล่าถึงสภาพความเป็นไปของตำบลที่ตั้งโรงเรียน ให้นักเรียนฟัง แล้วให้นักเรียนเปรียบเทียบกับความเป็นไปในปัจจุบัน

๒. นักเรียนมาเข้าโรงเรียนนี้ได้กี่เดือนแล้ว ?

๓. เมื่อก่อนนี้ ทำไมจึงไม่มาเข้าโรงเรียน ?

๔. เดี๋ยวนี้ เรียนหนังสือเก่งกว่าแต่ก่อนหรือยัง ?

๕. โตขึ้นนักเรียนจะไปเป็นอะไร ?

บทที่ ๘ หัวหน้า

หัวหน้าคืออะไร

หัวหน้า คือผู้ออกหน้าในหมู่คณะ หรือเรียกได้ว่าเป็นผู้ใหญ่ในหมู่คณะนั้น ๆ หัวหน้าเป็นคนสำคัญ เป็นผู้คอยดูแลให้หมู่คณะอยู่ด้วยกันอย่างเรียบร้อย หัวหน้าเป็นผู้แทนของหมู่คณะในกิจการต่าง ๆ เมื่อมีกิจการอันใด หัวหน้าจะเป็นผู้นัดหมายให้คนทั้งหลายทำตาม และคนทั้งหลายต้องเชื่อฟังคำของหัวหน้า ถ้าคนทั้งหลายไม่เชื่อฟัง ต่างคนต่างทำอะไร ๆ ไปตามใจชอบ จะทำให้เกิดการวุ่นวาย ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

หัวหน้าชั้น

นักเรียนมาเรียนหนังสือที่โรงเรียน ในชั้นที่นักเรียนเรียน มีนักเรียนรวมกันอยู่หลายคน ดังนั้น จึงต้องมีหัวหน้าคนหนึ่ง เรียกว่า หัวหน้าชั้น ครูตั้งนักเรียนคนหนึ่งที่เป็นคนมีความประพฤติดี ที่เรียนเก่งอยู่ในชั้น ให้เป็นหัวหน้าของนักเรียนทั้งหลายในชั้นนั้น

หน้าที่ของหัวหน้าชั้น

หน้าที่ของนักเรียนที่เป็นหัวหน้าชั้นจะต้องกระทำ ๔ คือ :-

(๑) เมื่ออยู่ในชั้นเรียน เป็นผู้บอกนักเรียนทั้งชั้น ให้สวดมนต์ ไหว้พระ และทำความเคารพครู พร้อม ๆ กัน

(๒) ช่วยเหลือครู ดูแลให้นักเรียนในชั้นมีความประพฤติเรียบร้อยอยู่เสมอ

(๓) คอยว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนที่ประพฤติไม่ดี ให้ประพฤติตนให้ดี

(๔) เมื่อครูสั่งอะไร ให้หัวหน้าชั้นมาบอกนักเรียน หัวหน้าชั้นกจำคำครูมาบอกนักเรียนอื่น ๆ ให้รู้ตามครูสั่ง

ครูใหญ่เป็นหัวหน้าของครูและนักเรียน

ในชั้นหนึ่ง ๆ มีนักเรียนคนหนึ่งเป็นหัวหน้าชั้น และมีครูประจำชั้นเป็นผู้คอยดูแลนักเรียนทั้งชั้น ในโรงเรียนหนึ่ง ๆ ยังมีครูใหญ่เป็นหัวหน้าของโรงเรียน ครูใหญ่เป็นผู้ดูแลกิจการของโรงเรียนทั้งหมด ครูใหญ่เป็นหัวหน้าของครูและนักเรียนทุกคน ทุก ๆ คนจึงต้องเชื่อฟังครูใหญ่

ครูใหญ่ มีหน้าที่จัดครูประจำชั้นเข้าสอนนักเรียนในชั้นต่าง ๆ ครูใหญ่ดูแลให้การโรงทำงานให้เรียบร้อย ครูใหญ่แนะนำสั่งสอนนักเรียนทุกคนให้ประพฤติตนดี ให้ขยันเรียนหนังสือ และครูใหญ่เป็นผู้ติดต่อกับคนหลายคนที่มาติดต่อกับโรงเรียนด้วย

พ่อแม่เป็นหัวหน้าครอบครัว

ที่บ้านนักเรียนอยู่กันเหมือนกัน มีคนหลาย ๆ คนรวมอยู่ด้วยกัน เรียกว่าเป็นครอบครัวหนึ่ง ครอบครัวหนึ่งมี พ่อ แม่ ลูก และมีคนอื่น ๆ อยู่อีกด้วย พ่อ เป็นหัวหน้าของครอบครัว เรียกว่า พ่อบ้าน

พ่อบ้าน เป็นคนสำคัญของบ้าน เป็นหัวหน้า มีหน้าที่อุปการเลี้ยงดูคนทุกคนในบ้าน พ่อบ้านเป็นผู้หาเงินมาเลี้ยงครอบครัว พ่อบ้านเป็นผู้ว่ากล่าวตักเตือนคนในบ้าน ให้ประพฤติตนเป็นคนดี และให้คนทุกคนในบ้านช่วยเหลือกันและกัน มีงานก็ให้ช่วยกันทำ ไม่เกียงกัน และเมื่อคนในบ้านมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน พ่อบ้านก็มีหน้าที่เป็นผู้ตัดสินว่ากล่าวเพื่อให้คนในบ้านอยู่กันด้วยความสงบเรียบร้อย

พระมหากษัตริย์เป็นหัวหน้าของประเทศ

เปรียบเทียบประเทศ ก็เป็นเหมือนกับครอบครัวใหญ่ มีผู้คนพลเมืองรวมกันอยู่มากหลาย และพลเมืองเหล่านี้มีหัวหน้าเหมือนกัน เรียกว่าหัวหน้าของประเทศ ประเทศเรามีพระมหากษัตริย์เป็นหัวหน้าของประเทศ

นักเรียนจงจำไว้ว่า ไม่ว่าที่ไหน ๆ เมื่อมีคนอยู่รวมกันหลาย ๆ คนเป็นหมู่เป็นคณะ หมู่คณะนั้นจำเป็นต้องมีหัวหน้า หัวหน้ามีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขและว่ากล่าวคนทั้งหลายให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง เพื่อให้มีความสงบเรียบร้อย ถ้าคนทั้งหลายที่อยู่ในปกครองไม่เชื่อฟัง ก็อาจต้องถูกลงโทษบ้างตามสมควร

ข้อควรจำ

เมื่อนักเรียนอยู่บ้าน ต้องเชื่อฟังคำของพ่อแม่ เมื่อนักเรียนมาเรียนหนังสือที่โรงเรียน นักเรียนต้องเชื่อฟังคำของหัวหน้าชั้น ของครูประจำชั้น และของครูใหญ่

แบบฝึกหัด

๑. ในชั้นของเรา ใครเป็นหัวหน้าชั้น ?

๒. หัวหน้าชั้นมีหน้าที่อย่างไรบ้าง ?

๓. ในโรงเรียนหนึ่ง ใครเป็นหัวหน้าของทุกคน ?

๔. ทำไมทุก ๆ แห่งจึงต้องมีหัวหน้า ?

๕. ทำไมทุก ๆ คนจึงต้องเชื่อฟังคำของหัวหน้า ?

๖. ในครอบครัวหนึ่ง ใครเป็นหัวหน้าครอบครัว ?

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ไทยวัฒนาพานิช (แผนกการพิมพ์)
เลขที่ ๘๙๑ ถนนพระราม ๑ อำเภอปทุมวัน พระนคร
บุญพริ้ง ต. สุวรรณ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๐๐

M
C
U